

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

ПИВОВАР Аліна Вікторівна

**Зарубіжні та вітчизняні орієнтири кінології в
сфері митного контролю / Foreign and Domestic
Guidelines on Cynology in the Field of Customs
Control**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСзм-21
А. В. Пивовар

Науковий керівник:
к.е.н., В. В. Угрин

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ А. І. Крисоватий

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

АНОТАЦІЯ

Аліна Пивовар. Зарубіжні та вітчизняні орієнтири кінології в сфері митного контролю. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023.

Досліджено сутність кінологічної діяльності та її місце в структурі митної системи держави, висвітлено практичні аспекти спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби України. Акцентовано увагу на співпраці інспекторів-кінологів з митними органами, правоохоронними органами, кінологічними центрами та міжнародними профільними установами в митній сфері. В роботі сформульовано перспективи використання кінологічного забезпечення в митній системі України.

ANNOTATION

Alina Pivovar. Foreign and domestic guidelines of cynology in the field of customs control. - The manuscript.

Research on obtaining educational degree «master» on speciality 072 – Finance, banking and insurance. The Western Ukrainian National University, Ternopil, 2023.

The essence of cynological activity and its place in the structure of the customs system of the state are investigated, practical aspects of specialized training and kinologicheskogo providing of customs of Ukraine are highlighted. The emphasis is on the cooperation of cynologists and inspectors with customs authorities, law enforcement agencies, kinologicheskikh centers and international specialized agencies in the customs field. In the work the prospects of using kinologic support in the customs system of Ukraine are formulated.

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ДОМІНАНТИ КІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	6
1.1. Історичні аспекти становлення кінології в контексті захисту соціально-економічних інтересів держави	6
1.2. Сутність кінологічної діяльності та її характеристика	11
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ II. ПРАГМАТИЗМ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ	19
2.1. Особливості професійної діяльності кінологів-інспекторів в митній сфері.....	19
2.2. Використання кінологічних команд в та їх результативність в Держмитслужбі України.....	27
2.3. Співпраця інспекторів-кінологів з митними органами, кінологічними центрами та міжнародними профільними установами	37
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ... ..	45
3.1. Проблеми кінологічного забезпечення в Україні та орієнтири їх вирішення.....	45
3.2. Орієнтири зарубіжного досвіду координації використання службових собак в митній сфері.....	50
Висновки до розділу 3.....	61
Висновки.....	62
Список використаних джерел	65
Додатки.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. У зв'язку з євроінтеграційними процесами, які відбуваються в Україні, постає нагальна потреба в оновленні існуючих механізмів функціонування всіх органів державної влади. При цьому особливу увагу слід приділити оновленню існуючих підходів до організації діяльності суб'єктів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з протидією злочинності, забезпеченням громадського порядку та громадської безпеки, захистом прав і свобод громадян.

Необхідність цього зумовлена політичними та економічними реформами, військовими діями на сході нашої країни, зростанням рівня злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових матеріалів, грошових знаків у вигляді купюр, тютюнові вироби та їх переміщення через державний кордон.

Таким чином, сьогодні важливо оптимізувати діяльність усіх органів державної влади – безпосередніх суб'єктів правоохоронної діяльності, переглянути форми і методи їх роботи, розробити систему заходів безпеки, реалізація яких створить гідні умови для роботи правоохоронців виконувати свої обов'язки.

Така практика є поширеною і для Збройних сил України, Національної гвардії України, Держаної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України, Державної кримінально-виконавчої служби України, Служби безпеки України. Кожен із зазначених предметів має свою специфіку використання службових собак і кінологічних груп для виконання різноманітних оперативно-службових завдань (охорона людей і об'єктів, затримання злочинців, рятування людей під завалами, патрулювання, використання собак як бойової одиниці, засоби зв'язку зв'язку і як транспортні засоби), способи їх обслуговування та підготовки до виконання пошукових, розшукових, конвойних і охоронних функцій.

Питання дослідження організаційних та правових основ діяльності різних фахівців, у тому числі і кінологів, були предметом вивчення багатьох вчених, а саме: А.Войцещук, О.Виноград, В.Волік, С.Гайдук, В.Галуцько, Ю.Гаруст, І.Городецька, Б.Дерев'янко, О.Кисельова, Т.Кобзева, В.Паховом, С.Пеньков, О.Полковніченко, С.Серховець, Є.Соболь, М.Старинський, В.Сухонос, Ю.Юнін, С.Юрко та ін. Вказані науковці ґрунтовно дослідили проблемні питання, пов'язані із особливостями діяльності митних органів; частково приділено увагу характеристиці кінологічного забезпечення діяльності різних правоохоронних органів.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, чинного законодавства України визначити сутність та особливості кінологічного забезпечення в сфері митного контролю, а також шляхи їх удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі основні **завдання**:

- дослідити організаційно-правові та функціональні елементи митної системи держави;
- висвітлити сутність кінологічної діяльності та її роль в митній політиці держави;
- здійснити моніторинг професійної активності кінологів-інспекторів в митній сфері;
- виявити практичні аспекти спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення митниць Держмитслужби України;
- обґрунтувати співпрацю інспекторів-кінологів з митними органами, кінологічними центрами та міжнародними профільними установами;
- розглянути досвід підготовки кінологічних команд для здійснення митного контролю в зарубіжних країнах;
- окреслити перспективи використання кінологічного забезпечення в митній системі України.

Об’єктом дослідження є теоретико-правові та організаційні аспекти кінологічного забезпечення в державі.

Предметом дослідження є практика використання службових собак в митній сфері України.

В процесі дослідження було використано закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України щодо кінологічного забезпечення митної діяльності, міжнародні економічні угоди, нормативні документи Всесвітньої митної організації, теоретичні положення, викладені в монографіях і наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Інформаційною основою роботи стали статистичні дані Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, офіційні звіти та аналітичні публікації провідних міжнародних економічних організацій.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у систематизації теоретичних підходів щодо кінологічного забезпечення митної діяльності в координації з іншими правоохоронними органами. Поряд з цим, обґрунтовано роль інспекторів-кінологів в практичній діяльності щодо протидії митним деліктам.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності державних фіскальних органів з метою формування перспектив ефективного розвитку кінології в митній системі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки, отримані в результаті проведеного дослідження були апробовані у вигляді публікації тез доповідей на науково-практичних конференціях кафедри фінансів ім. С.І.Юрія Західноукраїнського національного університету у 2022-2023 роках.

Структура кваліфікаційного дослідження. Робота складається з вступу, основної частини, висновків, переліку використаних джерел.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ДОМІНАНТИ КІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

1.1. Історичні аспекти становлення кінології в контексті захисту соціально-економічних інтересів держави

Розведення собак виникло і використовується людством з давніх часів. Недарма собака завжди символізувала вірність, пильність і відчайдушність. Існує гіпотеза, що саме собаки допомогли предкам сучасної людини вижити. Наші предки широко і з надзвичайною користю використовували собак. Багато народів зводили їх до рангу священних тварин, наприклад, народи Давньої Греції, Індії, Ірану, Мексики, Месопотамії та ін. У Київській Русі собаки охороняли міста й села, супроводжували княжих дружин у походах.

З часом люди навчилися використовувати собак у різних видах діяльності, що сприяло виникненню нових порід і створенню оптимальної системи дресирування тварин. Найдавніший кінологічний трактат «Полювання на собак» (посібник з дресирування та використання собак) був написаний понад 2300 років тому полководцем Ксенофаном Афінським. Трохи пізніше давньогрецький історик Арріан підготував «атлас» порід собак.

Людство використовує собак з моменту їх одомашнення. Чудовий слух, неймовірний нюх, пильна уважність, злопам'ятність, хоробрість у боротьбі з ворогом, нарешті, міцна прихильність до господаря - все це наштовхнуло людину на думку використовувати собаку в цілому ряді роботи. Сторожова робота, полювання, пізніше використання собак як бойової одиниці і засобу зв'язку, а в північних районах планети як засобу пересування - все це користь, яку отримує людство від приручення собаки на початкові етапи їх «спільного» (людей і собак) існування.

«Датування виникнення кінології, тобто початкового етапу, досі залишається невирішеним питанням. Зрештою, археологічні знахідки показують, що одомашнення відбувалося по-різному в різних частинах світу. У рамках нашого дослідження підкреслимо, що початком цього етапу ми вважаємо приблизно 10-15 тис. років до н. Хоча деякі вчені стверджують, що домашні собаки існували 30 тисяч років тому» [2].

Після приручення люди починають розуміти, що набагато краще використовувати здібності собаки, пристосовуючи їх до повсякденної діяльності людини, звідси напрямок захисту використання собаки як помічника на полюванні та війні.

«Дуже важливо відзначити, що перші доісторичні етапи розвитку кінології у вигляді поширення знань про здібності собак у військовій і мисливській справі, а також про форми і методи підготовки до такої діяльності тривали досить довго. Деяко змінилися способи застосування і використання собак на полі бою, удосконалилися способи полювання, але суть використання собаки залишилася незмінною. Хоча слід зазначити, що роботи з виведення нових порід або вдосконалення так званої «племінної роботи» набули широкого розмаху, про що свідчать історичні факти про появу тієї чи іншої породи» [50].

З часом «собача служба» деяко вдосконалилася. Разом з удосконаленням методів і методів навчання вдосконалювалося озброєння, з'являлися все більш сучасні методи ведення бою, збільшувалися армії. Історичні способи використання собак на службі не дали очікуваних результатів, але бійцівські собаки продовжували службу. Вони як і раніше виконували завдання охорони військ і фортець, супроводження обозів, несли сторожові обов'язки і водночас були бойовою зброєю.

«Всім добре відомі вікінги – народи, які в VIII – XI ст. населяли територію сучасної Норвегії та Швеції. Вони багато століть тримали в страху все прибережне населення Європи, відрізняючись великою жорстокістю, безстрашністю і раптовістю появи. У багатьох походах цих

«лицарів відкритого моря» супроводжували сильні, злісні пси – брудасті хорти, які своєю жорстокістю змушували людей до втечі» [12].

Примітно, що з появою вогнепальної зброї собаки здебільшого зникають з поля бою, але все ще використовуються для транспортування боєприпасів, доставки вантажів на поле бою та порятунку поранених. Крім того, вони досі широко використовуються в сторожовій службі.

«Кінологія середньовіччя характеризується використанням службових собак як сторожових і бойових одиниць на полі бою. Під час франко-іспанської битви Генріх VIII послав рівну кількість солдатів і собак на допомогу Карлу I. У битві під Валенсією між різними сторонами відбулася собача боротьба»[17]. «Крім того, Фрідріх Великий і Наполеон I неодноразово наказували включити в свої армії сторожових собак» [44].

З винаходом зброї для полювання роль собаки як активного борця зі звіром перейшла до ролі шукача, збудника і переносника забитої птиці, перевівши собаку в розряд допоміжних засобів, а також з удосконалення та розвитку техніки війни, з введенням у війська вогнепальної зброї стала змінюватися роль собак, активна боротьба з ворогом втратила сенс. З іншого боку, постає питання більш пильної охорони, більш продуктивного інтелекту за допомогою собак, в яких ролях почали використовувати собаку. Так потроху собака стала допоміжним технічним засобом під час військових дій.

Розвиток суспільства супроводжувався розвитком різних сфер його життєдіяльності. Крім військової служби, різні породи собак використовувалися для різних цілей. До середньовіччя збереглися такі розваги для знаті, як полювання на биків і ведмедів із собаками. Але з розвитком суспільства такі «атракції» почали зникати через розвиток тенденції до гуманного ставлення до тварин. Так на зміну описаному хобі прийшло інше - полювання на щурів з собаками, що згодом стало професійною діяльністю.

Особиста охорона знаті в різних країнах - ще один напрямок служби собаки. Собак навчають не тільки охороняти людей, а й охороняти приміщення. В кінці XV століття угорські дворяни стали постійно використовувати в якості особистої охорони таку велику собаку, як кувас, що з турецької перекладається як «охоронець спокою». Середньовіччя суттєво не змінило способів і методів використання собак, вони охороняли господарів, палаци і володіння, використовувалися в боях.

Одним із нововведень є використання собак для затримання людей в період работоргівлі португальцями, які в той час активно займалися вивезенням рабів з Африки. Це навчання пошуку людей мало як негативні, так і позитивні сторони для суспільства. Таким чином, не тільки захоплення зрадників, дослідників і рабів відбувалося за допомогою роботи собак, але останніх також використовували як рятувальників у певних регіонах світу.

У XV – XVII століттях почався бурхливий розвиток племінної роботи у зв'язку з виведенням нових порід собак. Це пов'язано, перш за все, з урізноманітненням напрямків використання собак на полюванні, на війні, як прикраса, для розваги (собачі бої та полювання на диких тварин), знищення шкідників. Достовірно визначити час виникнення тієї чи іншої породи неможливо, але в цьому контексті варто підкреслити, що період значного збільшення різноманітності порід собак слід виділити в окремий етап розвитку кінології.

Як зазначає О.В. Кубишко, «собаківництво – це великий і найдавніший пласт людської культури, що викликає інтерес і переживає підйом як мінімум з середини XIX століття, коли урбанізація і розвиток техніки все більше почали відокремлювати людину від природи. Кімнатні тварини, а найбільш популярні з них собака і кішка, практично ідеально вбудовуються в змінюваний побут людини, починаючи виконувати нові функції, в даний час найбільш затребуваною серед яких є функція компаньйона» [51].

Пік популярності собак-компаньйонів, який припав саме на початок і середину XIX століття, можна відзначити як наступний етап у зародженні і розвитку кінології, оскільки поширення порід собак і селекція собак компанії Among 3 них кінологія виділяється, оскільки цей напрямок собаківництва в даний час є найбільш поширеним в наш час.

Таким чином, слід зазначити, що в середні століття розведення собак різної спрямованості, від полювання (вистежування здобичі, хвилювання і відновлення мертвих птахів) і військової справи до винищення щурів і порятунку людей під завалами. Вони були дуже популярні як захист людей і предметів, як утримання людей, розвага і просто як декоративні домашні тварини. Тому, вважаємо за доцільне виділити цей період окремо та охарактеризувати його бурхливим розвитком соціального собаківництва. Тобто такий, який ще не мав чіткого наукового підґрунтя, здійснювався не систематично, а виходячи з ініціативи, виявленої тим чи іншим народом у тій чи іншій частині світу.

Наступним важливим етапом у розвитку кінології є початок використання собак на службі в поліції. Родоначальником використання службових собак в поліції є австрійський кримінолог, професор Празького університету Ганс Гросс. У статті «Помічник жандарма» автор наголошує, «що собака має бути вірним супутником жандарма на службі і завдяки своїм почуттям собака здатна помічати те, чого не може помітити людина»[20]. Це стало своєрідним поштовхом для появи кінологічних підрозділів у ряді європейських країн. Так, у Німеччині, Австрії, Англії, Бельгії, Швейцарії та Голландії у складі поліції створюються кінологічні підрозділи.

У військовій службі спостерігаються прогресивні моменти і в кінологічному напрямку, службових собак систематично використовують як їзових, санітарних, посильних, патрульних, вартових, вартових і розшукових собак. Під час Другої світової війни собак почали

використовувати як дистанційну вибухівку для знищення ворожих танків, а також для охорони та тортур людей у концтаборах.

Варто зазначити, що в окремий етап розвитку кінологічної науки слід виділити період широкого використання собак на поліцейській та військовій службі з початку XX століття до кінця Другої світової війни. Крім того, слід зазначити, що післявоєнний період характеризувався значним регресом у цьому напрямку, але з середини 1950-х років цей напрямок відроджується і процеси в ньому дуже схожі на попередній етап.

Використання собак в діяльності поліції для пошуку запахового сліду призвело до появи такого розділу криміналістики. Завдяки цьому можна досліджувати запахи за допомогою службових собак. Деякі вчені стверджують, що судова одорологія, а разом з нею собаки-шукачі (ті, які знаходять той самий запах, який дають як зразок), почали з'являтися в 1960-х роках.

І останній етап, на нашу думку, слід назвати останнім етапом розвитку кінології, припадає на кінець XX – початок XXI століття. Час, коли технічний прогрес виходить за всі можливі рамки, а практика використання службових собак не тільки відкриває нові горизонти, а й набуває шалених темпів впровадження в найрізноманітніші сфери суспільного життя.

Діяльність кінологічних підрозділів в Україні спрямована на підтримання належного рівня громадського порядку, захист і забезпечення прав і свобод громадян, створення реальних можливостей для злагодженої життєдіяльності суспільства, протидію злочинності та надання допомоги людям, які її потребують. Рівень розвитку сучасних технологій дає можливість використовувати найрізноманітніші технічні засоби, але використання здібностей собаки для потреб суспільства залишається актуальним, оскільки ці здібності «безмежні».

1.2. Сутність кінологічної діяльності та її характеристика

Сучасний стан боротьби з основними загрозами національній безпеці нашої держави вимагає комплексного та злагодженого використання наявних сил і засобів правоохоронних органів, у тому числі митних органів. В умовах активного розвитку суспільства та реформування системи правоохоронних органів актуальним є питання ефективного використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками для виконання завдань з охорони державного кордону, під час виконання оперативно-профілактичних завдань, спрямовані на попередження та боротьбу зі злочинністю, забезпечення охорони громадського порядку, охорони об'єктів і територій державної власності, особистої та інших форм власності тощо.

Кінологічний супровід діяльності поліції є навіть більш складним поняттям, ніж термін «поліцейська діяльність», під яким, насамперед, розуміється один із інструментів діяльності поліції уповноваженими суб'єктами в рамках застосування правоохоронної функції держави, по-друге, як комплекс дій, пов'язаних із забезпеченням функціонування системи правоохоронних органів, які використовують уміння, навички та здібності собак для виконання власних повноважень[1].

О. В. Виноград, досліджуючи питання підготовки офіцерів-кінологів, констатує, що під кінологічним забезпеченням варто розуміти сукупність дій, пов'язаних із функціонуванням кінологічних підрозділів. Так, вказаний науковець стверджує, що кінологічне забезпечення є «порядком добору інспекторів-кінологів, підбору та придбання службових собак, підготовки та використання кінологічних команд, облік, утримання, годівля, забезпечення спорядженням, ветеринарне обслуговування, перевезення службових собак»[9]. Тобто автор веде мову саме про створення належних умов для функціонування системи кінологічних підрозділів.

Натомість В. В. Гурдін зазначає, що «кінологічна діяльність у системі правоохоронних органів полягає, насамперед, у тому, щоб сприяти

співробітникам цих структур у підвищенні ефективності їх діяльності щодо запобігання, припинення, розкриття і розслідування злочинів шляхом використання при цьому спеціальних знань кінологів, а також умілого застосування ними службових собак як спеціального засобу» [3].

І. О. Гарна - Іванова також стверджує, що «кінологічне забезпечення допомагає здійсненню іншими суб'єктами їх функцій»[5]. Тобто можна стверджувати, що автор і під кінологічним забезпеченням розуміє надання допомоги іншим структурам у здійсненні їх функцій».

Окремі аспекти проблеми підготовки кінологічного персоналу, які є цінними для дослідження, розглядалися у роботах В. Руденка та О.Богданюка. Дослідження науковців присвячено підготовці курсантів-кінологів у військових навчальних закладах загалом та підготовці до професійної діяльності майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби України зокрема. Незважаючи на вагомі результати наукових досліджень у цих напрямках, питання сутності та змісту кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ залишається поза увагою дослідників. Крім того, важливим для нашого дослідження є узагальнення понять «правоохоронні органи», «оперативно-службова діяльність правоохоронного органу» та «кінологічний супровід».

У свою чергу, «під кінологічним забезпеченням митних органів розуміють порядок організації та проведення спеціальної підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками щодо виявлення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнотів тощо; організацію та проведення добору службових собак, контроль за дотриманням норм їх утримання; ведення обліку та контроль за комплектуванням кінологічних команд, збір та аналіз інформації про ефективність їх діяльності; підготовку пропозицій щодо вдосконалення кінологічного забезпечення» [17].

На думку В. Гурдіна, «основне призначення кінологічної діяльності в системі правоохоронних органів полягає, насамперед, у тому, щоб сприяти співробітникам цих структур у підвищенні ефективності їх діяльності щодо запобігання, припинення, розкриття і розслідування злочинів шляхом використання при цьому спеціальних знань кінологів, а також умілого застосування ними службових собак як спеціального засобу» [18].

Поділяючи позицію дослідника, наголошуємо на необхідності врахування в рамках нашого наукового дослідження завдань правоохоронних органів, вирішення яких потребує використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками, зокрема використання інспекторів-кінологів із службовими собаками при охороні державного кордону, громадського порядку, конвоювання заарештованих і засуджених, при охороні та обороні важливих державних об'єктів, використання інспекторів-кінологів із службовими собаками в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах тощо.

Кінологічний супровід діяльності Держприкордонслужби відповідно до Інструкції з організації кінологічного супроводу в Державній прикордонній службі України спрямований, у першу чергу, на вирішення питань підготовки інспекторів-кінологів та, по-друге, місця, на належному рівні охорони державного кордону та прикордонного контролю. Як бачимо, в даному випадку мета кінологічної підтримки визначається особистісним питанням внутрішнього аспекту. З цього випливає, що органи та підрозділи Держприкордонслужби приділяють особливу увагу підготовці кінологів, адже від них, насамперед, залежить ефективність діяльності кінолога.

На відміну від Державної прикордонної служби, метою діяльності органів митної служби є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення громадської безпеки та захист митних інтересів України. Таким чином, поставлена мета досягається завдяки виконанню основних завдань, серед яких визначено

здійснення кінологічного забезпечення. Навпаки, метою діяльності кінологічних підрозділів, а отже і кінологічного забезпечення самої Держмитслужби є забезпечення нормальної, ефективної та ефективної діяльності її органів за допомогою кінологічних бригад.

Варто зазначити, що на відміну від тієї ж Держприкордонслужби, на митниці, відповідно до Положення про кінологічне забезпечення в Держмитслужбі України, більше уваги приділяється підготовці кінологічної групи, ніж окремого кінолога. Саме по відношенню до обладнання (кінолога і закріпленої за ним собаки) реалізується низка завдань і регламентуються певні процедурні механізми щодо їх створення, забезпечення, підготовки та використання (Додаток 1).

Отже, результати аналізу нормативних документів та наукової літератури дозволяють зробити висновок, що поняття «кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ» є інтегруючим поняттям конкретних завдань, які вирішують кінологічні підрозділи, класичний зміст поняття «гарантія» та особливості оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ.

У нашому дослідженні ми вважаємо, що поняття «кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ» можна розглядати в широкому та вузькому значенні. Власне кажучи, кінологічний супровід полягає у здійсненні кінологічними підрозділами комплексу конкретних заходів, визначених об'єктом дослідження кінологічної служби, з метою створення сприятливих умов для виконання функцій уповноваженого органу.

У більш широкому розумінні під кінологічним забезпеченням оперативно-службової діяльності правоохоронних органів розуміють:

- створення сприятливих умов для підвищення ефективності оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ, що включає комплектування кінологічних підрозділів кінологами та службовими собаками, їх підготовку;

- організація використання службових собак за призначенням відповідно до вимог чинного законодавства;
- розміщення, утримання, транспортування та збереження службових собак, забезпечення спеціальним обладнанням;
- ветеринарне обслуговування службових собак; організація дотримання правил особистої гігієни та заходів безпеки при поводженні зі службовими собаками;
- облік і звітність під час організації кінологічної діяльності, а також правове, науково-методичне забезпечення діяльності кінологічних підрозділів.

Зазначені складові кінологічного забезпечення свідчать про специфіку діяльності органів внутрішніх справ під час застосування кінологічних підрозділів та необхідність значної підготовки майбутніх офіцерів кінологічного забезпечення в оперативно-службовій діяльності.

Ознаки собачої підтримки діяльності поліції включають наступне:

- 1) основною складовою є діяльність, пов'язана з використанням собак для задоволення потреб суспільства та держави;
- 2) подвійна спрямованість кінологічного забезпечення діяльності поліції (зовнішній і внутрішній аспекти);
- 3) як правило, закріплюється в підзаконних нормативних документах, що зумовлює досить специфічний характер цих відносин;
- 4) врегульовані переважно нормами адміністративного права з одночасним використанням досягнень науки кінології;
- 5) має певний набір правових засобів забезпечення здійснення діяльності;
- 6) має широкий спектр тем для підтримки собак.

Поряд з цим, варто виділити кілька основних функцій кінологічного забезпечення як об'єкта адміністративно-правового регулювання:

- правоохоронна, яка є ключовою, базовою, з метою якої функціонує вся система кінологічних організацій і організацій;

- кінологічний, який спрямований на підготовку, дресирування, утримання та використання собак під час професійної діяльності;
- організаційний, зміст якого полягає в тому, що така діяльність спрямована на створення належних умов для функціонування системи кінологічних структур чи закладів, тобто внутрішньо спрямована діяльність, а також визначення організаційного порядку використання собак для митних органів.

Більшість із цих функцій об'єднує те, що їх реалізація можлива за допомогою низки адміністративно-правових засобів, які визначені нормами адміністративного права. Варто також підкреслити, що всі функції є взаємозалежними та взаємопов'язаними, тому можна стверджувати, що окрема реалізація тієї чи іншої функції є неможливою та недоцільною.

Отже, підсумовуючи, кінологічне забезпечення діяльності є досить складним явищем, зміст якого, на думку різних науковців, дуже об'ємний, багатоаспектний і різноманітний. Однак, варто погодитися, що кінологічне забезпечення будь-якої діяльності, в тому числі й митної, є предметом адміністративно-правового регулювання хоча б тому, що відповідно до чинного законодавства собаки є джерелом більшої небезпеки, а отже, і діяльності пов'язані з їх використанням повинні бути чітко регламентовані.

Висновки до I розділу

Під кінологічним супроводом митних органів розуміємо порядок організації та проведення спеціальної підготовки інспекторів-кінологів із службовими собаками для виявлення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, валюти у вигляді грошових знаків, тощо; організовувати та здійснювати відбір службових собак, контроль за дотриманням правил їх утримання; веде облік та контроль за укомплектованістю кінологічних бригад, збирає та аналізує інформацію про ефективність їх діяльності; підготовка пропозицій щодо покращення кінологічного забезпечення.

На нашу думку, метою кінологічного забезпечення діяльності митних органів слід вважати підтримання належного порядку в суспільних відносинах у сфері використання собак уповноваженими суб'єктами як у службовій, так і в повсякденній діяльності, що, у свою чергу, передбачає два напрямки: підтримання належних умов існування собаки та ефективне використання всіх її здібностей на благо суспільства і держави.

На виконання Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки, затвердженої Розпорядженням Кабміну України від 22.11.2010 № 2140-р, та з метою підвищення практичної складової у підготовці кадрів Держмитслужби України, укрупнення Центру та для поглиблення співпраці з кафедрою кінології Національної академії Держприкордонслужби України наказом ДМСУ від 01.09.2010 № 702 було змінено місцезнаходження Кінологічного центру Держмитслужби України. Наказом ДМСУ від 21.01.2011 № 40 Кінологічний центр Держмитслужби України було приєднано до Хмельницького центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, на базі якого створений Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби України. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 229 Центр був реорганізований у Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів, згодом ДФС України, який став правонаступником Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби України.

РОЗДІЛ II

ПРАГМАТИЗМ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

2.1. Особливості професійної діяльності кінологів-інспекторів в митній сфері

Для підвищення ефективності митного контролю, а також з метою протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та незаконного переміщення тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот інспекторами-кінологами територіальних органів Державної митної служби при здійсненні державної митної справи використовуються службові собаки.

Методи розкриття контрабандних та митних злочинів за допомогою службових собак важко переоцінити, вони характеризуються максимальною мобільністю, можливістю використання в морських, авіаційних, залізничних та автомобільних пунктах пропуску через державний кордон України, важкодоступних місцях, активно використовуються разом із сучасними технічними засобами та спеціальним митним контролем. Проте ефективне використання службових собак, організація їх догляду та утримання вимагають від інспекторів-кінологів спеціальних знань.

Одним із основним завдань фіскальних органів, відповідно до статті 544 Митного Кодексу України є здійснення кінологічного забезпечення діяльності фіскальних органів. «Кінологічне забезпечення, згідно нормативно-правових актів, що регламентують діяльність, пов'язану з організацією кінологічного забезпечення визначається як порядок добору інспекторів-кінологів, підбору та придбання службових собак, підготовки та використання кінологічних команд, облік, утримання, годівля, забезпечення спорядженням, ветеринарне обслуговування, перевезення службових собак» [25].

Окрім цього, у своїй діяльності інспектори-кінологи керуються низкою законодавчих та нормативно-правових актів та виконують завдання, визначені МКУ, серед яких:

- «створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення;

- здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

- запобігання та протидія контрабанді, боротьба з митними правопорушеннями на всій митній території України» [25].

Для забезпечення реалізації вищезазначених завдань інспектори-кінологи здійснюють низку спеціальних функцій, зокрема:

- «організують, проводять, приймають участь самотійно або у взаємодії зі структурними підрозділами митниці, правоохоронними органами, іншими органами державної влади України, відповідними органами іноземних держав у заходах з виявлення, розкриття та припинення порушень митного законодавства під час проведення службових заходів або на основі здійснення аналітично-пошукової роботи, спрямованої на виявлення способів і механізмів незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України та митних правопорушень;

- вивчають структуру предметів контрабанди та митних правопорушень, товарів груп «ризик» та «прикриття», тенденції та закономірності процесу скоєння контрабанди та митних правопорушень, їх форми й

методи, здійснюють аналіз ризиків, можливих напрямів і каналів незаконного переміщення через митний кордон України предметів контрабанди та митних правопорушень;

- здійснюють документальний супровід своєї діяльності;
- відповідають за закріплені за ними ділянки митного контролю з питань організації ефективної роботи кінологічних команд щодо порушення митного законодавства;
- забезпечують утримання службових собак, їх тренування, ветеринарне обслуговування;
- удосконалюють професійні знання та навички шляхом навчання на курсах спеціальної підготовки кінологічних команд (кінологічна команда - інспектор-кінолог із закріпленим службовим собакою, що пройшли спеціальну підготовку, приймають участь у здійсненні митного контролю та службових заходах з метою протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот та інше» [25]).

Враховуючи специфіку професійної діяльності інспекторів-кінологів, слід виділити певні характеристики, серед яких: висока відповідальність за наслідки виконання рішень, сувора регламентація професійної діяльності, наявність дезінформації, організація роботи в «людина+собака», роботи з наркотичними засобами та їх аналогами, зброєю, боєприпасами, порушниками митного законодавства, частими змінами місць перебування, порушенням режиму харчування та сну, нічними змінами, надурочними роботами, а також вихідних та святкових днів, вплив температури в різних умовах експлуатації тощо.

Для виконання безпосередніх трудових завдань, ефективної організації службової діяльності, свідомого виходу зі складних ситуацій, уникнення напружених ситуацій, ефективного розподілу часу тощо інспектор-кінолог повинен володіти спеціальними знаннями (рис. 2.1).

«Під поняттям «спеціальні знання» ми розуміємо знання, що визначають особливості діяльності та спосіб оволодіння нею. Загальновизнано, що це той вид знань, якими володіє обмежене коло осіб і набувається в результаті спеціальної освіти, досвіду практичної діяльності в певній галузі. Спеціальні знання є результатом певної професійної підготовки і, як вважається, повинні відповідати сучасному рівню розвитку науки» [9].

Рис. 2.1. Спеціальні знання інспектора-кінолога при здійсненні державної митної справи[9]

Виходячи з вищевказаного, можна стверджувати, що «спеціальні знання інспекторів-кінологів - сукупність знань, отриманих в процесі спеціальної підготовки та відпрацьованих до автоматизму навиків, які дозволяють ефективно проводити митний контроль та протидіяти контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та митним право-порушенням».

Слід зазначити, що в територіальних органах Держмитслужби питанню добору інспекторів-кінологів приділяється значна увага. Відповідно до зазначених вимог кандидати на посади повинні мати вищу освіту, пройти курси первинної спеціалізованої підготовки працівників, які вперше приймаються на державну службу в органи Держмитслужби, знати основи ветеринарної медицини та кінології. Основними морально-

вольовими якостями повинні бути: стійкість, рішучість, наполегливість, ініціативність тощо.

Спеціальна підготовка інспекторів-кінологів здійснюється шляхом навчання у спеціалізованому органі з питань спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення (до 2014 року - Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби, з 2018 року і до сьогодні - Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Державної митної служби України) [45].

Спеціальна підготовка здійснюється за освітньо-професійною програмою, розробленою відповідно до вимог нормативних документів і складається із загальної, функціональної та галузевої складової. Кожен компонент, у свою чергу, включає певну кількість модулів. За результатами навчання проводиться підсумковий контроль у формі заліку та перевіряється рівень підготовки кінологічних команд.

Спеціальна підготовка включає: початкову кінологічну підготовку; навчання кінологічної групи; тренування кінологічної групи.

Первинна підготовка кінологічних команд щодо пошуку зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот проводиться на протязі 4-х тижнів (160 годин). Первинна підготовка на запах наркотичних засобів здійснюється в два етапи: перший - підготовка на запах наркотичних засобів рослинного походження протягом 4-х тижнів (160 годин).

Підвищення кваліфікації кінологічних команд щодо пошуку наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот проводиться не пізніше ніж через 12 місяців після первинної підготовки протягом 2-х тижнів (72 години), в подальшому підвищення кваліфікації відбувається щорічно, в обов'язковому порядку.

Підготовка кінологічних команд є похідною від службових завдань і тренується собака безпосередньо за місцем служби. Планомірна

систематична підготовка з поступовим введенням ускладнень, безпосередньо пов'язаних із специфікою діяльності, забезпечує готовність кінологічної групи до виконання службових завдань у будь-яких умовах діяльності та за наявності відволікаючих подразників.

Професійна діяльність інспекторів-кінологів характеризується винятковою складністю, багатогранністю та динамічністю. Постійне вдосконалення законодавства, оптимізація митних процедур, розвиток міжвідомчої взаємодії та впровадження міжнародних стандартів вимагають належного рівня спеціальної підготовки. Аналіз загальних і спеціальних функцій інспекторів-кінологів дозволяє виділити особливості формування спеціальних знань.

Спеціальні знання інспекторів-кінологів складаються з окремих компонентів, які взаємопов'язані. Зокрема, знання основ митної справи є ключовим для інспектора-кінолога, який безпосередньо займається митним контролем, протидіє контрабанді та порушенням митних правил. Зміст цих знань спрямований на формування базових навичок у галузі митної справи, тобто надати знання про митну термінологію, митні режими і процедури, правила переміщення товарів, транспортних засобів і громадян через митний кордон України, особливості звичаїв. контроль тощо, забезпечення від професійних помилок і непрофесійних дій (Додаток 2).

Знання національного законодавства є основою для комплексного вирішення правових питань, чіткого та швидкого реагування на певні обставини, підвищення ефективності митного контролю, боротьби з контрабандою, яка характеризується значними обсягами, високим ступенем організаційно-технічне, регіональне забезпечення. та міжнародні зв'язки, зокрема, митні, кримінальні та адміністративні.

Ефективним засобом відбору службових собак для дресирування та використання у службовій діяльності, зокрема, є перевірка фізичного стану, зору, слуху, нюху, рухової активності, здатності до орієнтування, відновлення, екстраполяції, переважних реакцій, схильності до пошуку. для

шуканого об'єкта, оцінка типологічної характеристики діяльності вищої нервової системи та ін. Це знання теоретичних основ ветеринарії, зоопсихології та етології (Додаток 3).

Ці знання дають змогу враховувати фізіологічні та індивідуальні особливості собаки, організацію правильного харчування, правильного догляду, утримання та розведення. Слід зазначити, що митний огляд із застосуванням кінологічних груп проводиться в морських портах, аеропортах, на вокзалах, вантажних і пасажирських транспортних засобів тощо, тому знання про вплив зовнішнього середовища (кліматичних, метеорологічних, фізико-хімічних фактори) на організм і поведінку собаки, особливості адаптації собаки до місця і умов праці, чергування праці і відпочинку, вплив стресових факторів і несприятливих подразників, стимулювання праці собаки вплине ефективно на використання кінологічної бригади.

Спеціальні знання включають знання теорії спеціальної підготовки службових собак щодо пошуку наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів і грошових знаків, у тому числі вивчення фізіологічних основ поведінки собак та навчання, дають змогу усвідомити особливості психічної діяльності та поведінки, правильно спланувати повсякденну та службову діяльність (Додаток 4).

Варто зазначити, що собака як біологічний об'єкт також є повноправним учасником виховної та службової діяльності, тому формування зоосоціальних стосунків між людиною та собакою є визначальним фактором дресирування, і саме в цьому середовищі, що співпраця здійснюється і спільна мета досягається. Техніка дресирування собак є складовою методики дресирування, тому що всі дії дресирувальника науково обґрунтовані, взаємопов'язані та спрямовані на розвиток комплексу навичок, необхідних собакам у службовій діяльності. Важливим моментом є свідоме, систематичне, виправдане і немеханічне використання набутих знань і вмінь (Додаток 5).

Професійне спілкування з учасниками зовнішньоекономічної діяльності та громадянами, які перетинають митний кордон України, вимагає психологічної підготовки службового собаки, оскільки передбачає встановлення контакту з людьми, побудову міжособистісного спілкування, відповідного певній ситуації, диференціювання та інтерпретацію невербальної поведінки, коригувати власні дії в процесі виконання службових обов'язків, тому, знання основ психології та етики спілкування також є необхідними для інспектора-кінолога.

Ефективність впровадження спеціальних знань у повсякденну службову діяльність потребує забезпечення необхідних умов для розвитку та вдосконалення шляхом систематичного підвищення кваліфікації та навчання кінологічних колективів.

Тому, формування спеціальних знань інспекторів-кінологів при здійсненні державної митної справи здійснюється як у процесі спеціальної підготовки, так і під час виконання службових обов'язків. Ці знання включають знання основ митної справи, митного, адміністративного та кримінального законодавства, основ ветеринарії, зоопсихології, етології, спеціальної підготовки, а також знання психології та етики спілкування. Крім того, забезпечення високого рівня спеціальних знань потребує належних умов для їх підготовки, розвитку та вдосконалення, зокрема:

- вдосконалення системи спеціальної підготовки кінологічних колективів;
- забезпечити своєчасне та якісне навчання на спеціальних курсах підготовки кінологічних команд;
- активізація наукових досліджень щодо вдосконалення кінологічного забезпечення;
- створення сучасної матеріально-технічної та навчальної бази для підготовки та утримання службових собак, розвиток міжвідомчого та міжнародного співробітництва з кінологічної тематики в територіальних органах Держмитслужби.

2.2. Використання кінологічних команд в та їх результативність в Держмитслужбі України

В умовах лібералізації умов міжнародної торгівлі та спрощення процедур пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон країни проблема контрабанди та незаконного переміщення товарів є надзвичайно гострою. Традиційні методи боротьби з такими правопорушеннями не завжди є ефективними, оскільки способи незаконного переміщення товарів, речей та людей з кожним роком удосконалюються, що потребує системного підходу до контролю та перевірки процесів з метою зниження ризиків для митного простору.

Пріоритетним напрямом у боротьбі з контрабандою та незаконним переміщенням товарів через митний кордон вважаємо використання технічних та спеціальних засобів (зокрема, скануючих систем) та залучення кінологічних команд, практика роботи яких в Україні потребує подальшої уваги та вдосконалення.

Зростаюча відкритість митного простору країн з огляду на їх участь у світових економічних процесах підвищує їх вразливість до зовнішніх викликів. Сьогодні митна складова світового економічного простору знаходиться на перетині інтересів держави, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, громадян і міжнародних злочинних організацій, оскільки незаконне переміщення товарів, речей і осіб через державний кордон є важливою складовою його діяльності. Підвищення ефективності роботи митних органів з метою скорочення часу проведення митного контролю та різноманітних схем порушення митних правил та контрабанди товарів неможливе без використання технічних та спеціальних засобів, службових собак.

У більшості країн світу, включно з Україною, ці заходи виявилися успішними та ефективними у виявленні наркотиків, зброї, патронів, тютюнових виробів та банкнот, зразків СІТЕС, тощо. «Статтею 324 Митного кодексу України встановлено, що з метою скорочення часу

проведення митного контролю та підвищення його ефективності використовуються технічні та спеціальні засоби, а також службові собаки» [25].

Використання кінологічних команд митниць Держмитслужби (Департаменту) (далі – кінологічна команда) здійснюється з метою скорочення часу на проведення огляду товарів і транспортних засобів та підвищення ефективності дій з попередження та виявлення незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот тощо.

Використання кінологічних команд під час здійснення митного контролю у зоні діяльності митниці Держмитслужби здійснюється на підставі плану-завдання на проведення службових заходів кінологічними командами на місяць, розробленого керівником кінологічного підрозділу або керівником підрозділу, якому підпорядковуються кінологічні команди, та затвердженого заступником начальника митниці Держмитслужби, який відповідає за кінологічне забезпечення (Додаток 5).

При плануванні роботи кінологічних команд керівник кінологічного підрозділу повинен використовувати узагальнену інформацію про учасників зовнішньоекономічної діяльності, перевізників, які допустили правопорушення в митній сфері, та інші дані аналізу ризиків для своєчасного прийняття рішення щодо ефективного використання кінологічних команд.

При здійсненні митного контролю товарів і транспортних засобів інспектори-кінологи використовують службових собак, керуючись результатами системи аналізу ризиків. При цьому необхідно враховувати такі чинники: зміну інтенсивності та маршруту руху транспортних засобів через пункти пропуску (зони митного контролю), особливості оформлення документів на перевезення товарів та документів, що посвідчують особу (дата квитанція, громадянство, місце проживання), характер поведінки пасажирів, а також повідомлення про осіб, причетних до правопорушень, транспортні засоби, якими вони користуються, про час і місце їх появи тощо.

Штатна чисельність кінологічних команд Держмитслужби станом на 31.12.2022 року становить 120 одиниць. Фактична наявність діючих кінологічних команд складає 95 одиниць. Відповідно, 25 кінологічних команд перебуває у стані формування. У порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, штатна чисельність кінологічних команд Держмитслужби становила 128 одиниць. Фактична наявність діючих кінологічних команд складала 97 одиниць (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Інформація про чисельність кінологічних команд[19]

№ з/п	Митниця	2021 рік		2022 рік	
		Штатна чисельність к/к	Фактична чисельність к/к	Штатна чисельність к/к	Фактична чисельність к/к
1	Вінницька	5	2	5	3
2	Волинська	10	8	10	10
3	Донецька	3	1	3	1
4	Дніпровська	2	2	2	2
5	Житомирська	3	3	3	2
6	Закарпатська	17	12	17	15
7	Запорізька	4	2	4	2
8	Київська	9	6	9	3
9	Кропивницька	1	-	1	-
10	Львівська	13	10	12	11
11	Луганська	4	3	4	3
12	Миколаївська	2	2	2	1
13	Митниця в Херсонській області, АРК і м. Севастополі	3	2	3	2
14	Одеська	8	8	8	8
15	Рівненська	1	1	1	1
16	Сумська	13	12	7	7
17	Тернопільська	1	-	1	-
18	Харківська	8	6	8	5
19	Чернівецька	8	7	10	10
20	Черкаська	1	1	1	1
21	Чернігівська	8	5	5	4
22	Департамент СПКЗ Держмитслужби	4	4	4	4
Всього		128	97	120	95

Так, протягом 2022 року скорочення штатної чисельності кінологічних команд відбулось у Львівській митниці – 1 посада, Чернігівській митниці – 3 посади та Сумській митниці – 6 посад, поряд з цим у Чернівецькій митниці штатну чисельність кінологічних команд збільшено на дві одиниці. Цей факт є причиною зменшення штатної чисельності кінологічних команд Держмитслужби на 8 одиниць у порівнянні з 2021 роком.

У зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України кінологічні команди Донецької, Житомирської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Миколаївської митниць та митниці в Херсонській області, Автономній Республіці Крим ім. Севастополі не залучаються до процедури здійснення митного контролю, а це 27% від фактичної чисельності діючих кінологічних команд, що стало основною причиною зменшення у 2022 році показників ефективності використання кінологічних команд на 224 випадки у порівнянні з 2021 роком (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2

Порівняльна таблиця кількості випадків виявлення прихованих від митного контролю заборонених предметів та речовин (за 2021 – 2022 роки) [19]

№ з/п	Митниця	Кількість спрацювань	Кількість спрацювань
		2021 рік	2022 рік
1	Львівська	143(2 П/О)	117 (11 П/О)
2	Волинська	63	65
3	Київська	42	60
4	Одеська	155 (50 П/О)	59 (21 П/О)
5	Закарпатська	58 (1 П/О)	39(2 П/О)
6	Чернівецька	20	21
7	Вінницька	15	13
8	Запорізька	11	10
9	Сумська	36	3
10	Чернігівська	23	1
11	Луганська	3	1
12	Харківська	19	1
13	Миколаївська	10	1
14	Дніпровська	9	1
15	Черкаська	-	- (2 П/О)
16	Рівненська	1	-
17	Донецька	1	-

18	Житомирська	2	-
19	Тернопільська	-	-
20	Кропивницька	-	-
21	Митниця в Херсонській області, АРК і м. Севастополі	1	-
22	ДСПКЗ Держмитслужби (мобільна кінологічна група)	4	2
Всього:		616 (53 П/О)	392 (36 П/О)

Проаналізована інформація щодо кількості та переліку оглянутих об'єктів митного контролю з використанням кінологічних команд митниць за 2021-2022 роки свідчить про зменшення у 2022 році кількості оглянутих об'єктів таких як: легковий автотранспорт (на 45,5%), вантажний автотранспорт (на 70%), мікроавтобуси (на 20%), автобуси (на 4%), повітряні судна (на 86 %), морський транспорт (на 100%), морські контейнери (на 71%), ручна поклажа, особисті речі громадян (на 52%), тонн вантажу (на 99%), та несупроводжувального багажу (на 99 %).

Разом з тим, у звітному періоді збільшилась кількість оглянутих об'єктів митного контролю з використанням кінологічних команд митниць таких як: залізничних потягів (на 82%), залізничних вагонів (на 50%), поштових відправлень (на 1%), гуманітарної допомоги (на 5739 об'єктів) (табл. 2. 3).

Таблиця 2.3

Загальна кількість та перелік оглянутих об'єктів з використанням кінологічних команд за 2021-2022 роки[19]

№ з/п	Найменування видів товарів та транспортних засобів	Кількість одиниць виміру	
		За 2021 рік	За 2022 рік
1.	Легковий автотранспорт	62704	31717
2.	Вантажний автотранспорт	40167	12436
3.	Мікроавтобуси	15017	12057
4.	Автобуси	4710	4540
5.	Залізничні потяги	115	614
6.	Залізничні вагони	2131	4252
7.	Контейнери	550	162
8.	Повітряні судна	374	53
9.	Морські судна	330	0

10.	Місць багажу, вантажу, ручної поклажі, особистих речей громадян	451576	219098
11.	Тонн багажу та вантажу	2936134,52	135514,64
12.	Несупроводжуваний багаж	727	6
13.	Гуманітарна допомога	41	5780
14.	Поштові відправлення, кур'єрська пошта	280455	281427

Щодо загальної результативності, то кращою за 2022 рік є робота кінологічних команд Львівської митниці – 117 спрацювань, що є найбільшим показником серед митниць. Такі результати роботи, свідчать про системні заходи, що проводились керівником кінологічного підрозділу щодо реалізації завдань, пов'язаних із ефективним використанням службових собак під час здійснення митного контролю, аналітично-пошуковій роботі безпосередньо інспекторами-кінологами та систематичними тренувальними заходами із службовими собаками(рис.2.1).

Спеціалізації кінологічних команд Держмитслужби								
№ з/п	Митниця/ДСПКЗ Держмитслужби	Штатна чисельність	Фактична чисельність	Наркотичні засоби та ПР	ЗБ, частини до ЗБ та набой	Тютюнові вироби	Бурштин	Грошові знаки у вигляді банкнот
1	Донецька	3	1	1	-	-	-	1*
2	Чернівецька	10	10	5/2*	1	4/2*	-	-
3	Волинська	12	11	10	/2*	1/2*	/2*	-
4	Львівська	13	9	5/3*	3*	3/1*	1	-
5	Тернопільська	1	-	-	-	-	-	-
6	Дніпровська	2	2	1/1*	-	-	-	1
7	Запорізька	4	2	1/1*	1	-	-	/1*
8	Кропивницька	1	1	1	-	-	-	-
9	Закарпатська	18	15	11/1*	1/1*	2/7*	1	-
10	Київська	9	5	3/1*	1/1*	/1*	1	-
11	Житомирська	3	2	1	-	1	-	-
12	Черкаська	1	1	1	-	-	-	-
13	Одеська	8	8	4/4*	/6*	1/2*	1	2
14	Чернігівська	5	4	3	1	-	-	-
15	Вінницька	5	3	3	-	-	-	-
16	Рівненська	1	1	-	/1*	1	-	-
17	Харківська	4	4	4	-	-	-	-
18	Сумська	7	7	5	2/1*	-	-	-
19	Луганська	4	3	3	/1*	-	-	-
20	Миколаївська	2	1	-	/1*	1	-	-
21	Митниця в Херсонській області, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі	3	1	1	-	-	-	-
22	ДСПКЗ Держмитслужби	4	4	1/1*	1	2/1*	-	-
Всього - 95		120	95/85	65/14*	8/17*	16/16*	4/2*	3/2*
із них 51 за подвійною спеціалізацією								

Рисунок 2.1. Спеціалізації кінологічних команд Держмитслужби[19]

Покращення використання кінологічних команд упродовж 2022 року відбулось в Київській митниці 60 спрацювань (за 2021 рік – 42 спрацювання).

Сталий та плановий рівень використання кінологічних команд спостерігається в: Волинській митниці – 65 спрацювання (за 2021 рік – 63 спрацювання); Чернівецькій митниці – 21 спрацювання (за 2021 рік – 20 спрацювань); Вінницькій митниці – 13 спрацювань (за 2021 рік – 15 спрацювань); Запорізькій митниці – 10 спрацювання (за 2021 рік – 11 спрацювань).(рис.2.2)

Випадки виявлень								
№ з/п	Митниця	7 місяців 2023 р.	Наркотичні засоби	Психотропні речовини	Прекурсори	Зброя, частини до зброї та набой	Тютюнові вироби	Бурштин
1	Львівська	90	41 (45%) 2488,35 г 2252 таб 462 шт.	8 (8,5%) 2 г 1295 таб 20 мл.	-	26 (28%) 11 од. зброї 1261 шт. набой 125 шт. гільз 144 част.зб 4935 г порох	15 (16,6%) 10471 пач. 1570 шт	-
2	Київська	55	8 (14,5%) 2993, г 20789 таб.	2 (3,6%) 18 таб	-	27 (49,1%) 156 частин до зброї	16 (29,1%) 310 пач. 5250 г тют. 457 сигар	2 (3,6 %) 0,326 г
3	Волинська	44	31 (70,5%) 583,75 г, 233 таб. 180 мл.	6 (13,6%) 17713,7 г 596 таб.	2 (4,5%) 52 таб.	3 (6,8%) 2 од. зброї 3 шт. - набой	2 (4,5%) 548 пач.	-
4	Одеська	30	21 (70%) 1549,87 г 62 таб 3 прис.для куріння	1 (3%) 1006,98 г 114 таб	4 (13,3) 420 таб.	1 (3%) 7 частин до зброї	3 (10%) 106 пач. 84 шт.	-
5	Закарпатська	30	14 (4,6%) 17,43 г 3894 таб.	10 (33,3%) 3,9 г 922 таб 259 амп.	1 (3%) 25 таб.	2 (6,6%) 1 од. зброї 5 шт. набой 10 част.зб	3 (10%) 3377 пач.	-
6	Чернівецька	15	5 (33,3%) (28,41 г)	-	-	-	10 (66,7%) 104930 пач. 2000 г –тют.	-
7	Вінницька	8	6 (75%) (23,3 г)	1 (12,5%) (3 г)	1 (12,5%) (26 таб.)	-	-	-
Всього:		272	126 /46,3%	28/10,3%	8/2,9%	59/21,7%	49/18%	2/0,7%

Рисунок 2.2. Результати роботи кінологічних команд у 2023 році [19]

Погіршення ефективного використання кінологічних команд відбулось в: Одеській митниці – 59 спрацювань (за 2021 рік – 119 спрацювань); Закарпатській митниці – 39 спрацювань (за 2021 рік – 58

спрацювань); Дніпровській митниці – 1 спрацювання (за 2021 рік – 9 спрацювань).

Відсутні показники ефективного використання кінологічних команд протягом 2022 року в Рівненській та Черкаській митницях.

Протягом звітної періоду кінологічні команди Одеської, Львівської, Закарпатської, Черкаської митниць також залучались до проведення спільних заходів з працівниками СБ України та ГУ Національної поліції України в областях, з метою виявлення та вилучення з незаконного обігу заборонених предметів та речовин на території України. У підсумку - 36 випадків результативного використання кінологічних команд митниць під час проведення спільних заходів загальною кількістю: 33 319,8 г наркотичних засобів, 525 кущів коноплі, 2830,6 г психотропних речовин, 232 таб. психотропних речовин, 6 одиниць зброї та 1225 набоїв (рис.2.3).

Рисунок 2.3. Динаміка спрацювань кінологічних команд за 2021-2023рр. [19].

Застосування службового собаки під час проведення митного контролю вважається ефективним, якщо кінологічна група виявила в товарі, транспортному засобі, приміщенні, в особі або на вашому місці наркотичні засоби, психотропні речовини, зброю, бойові припаси, тютюнові вироби, валюту у вигляді грошових знаків тощо.

Інформація про всі випадки ефективного використання службових собак у 3-денний термін подається до Департаменту боротьби з митними правопорушеннями Держмитслужби та до Департаменту за встановленою формою.

Використання інспектором-кінологом непідготовленого та/або хворого службового собаки не допускається.

Доставка інспектора-кінолога зі службовим собакою до місця роботи і назад до місця постійного утримання собаки здійснюється на службовому автотранспорті.

Доставка двох і більше інспекторів-кінологів зі службовими собаками здійснюється на спеціально обладнаних транспортних засобах Держмитслужби (Департаменту) з відповідною кількістю пасажирських місць для інспекторів-кінологів, з огорожами для собак, що виключають візуальний контакт між ними. Розміри огорож повинні забезпечувати оптимальний рівень безпеки для собак і людей під час транспортування.

У разі відсутності службового автомобіля для перевезення службового собаки дозволяється використання інспекторами-кінологами особистого транспорту з додатковим відшкодуванням у встановленому порядку вартості паливно-мастильних матеріалів.

Передавати службового собаку, закріпленого за інспектором-кінологом, іншій особі категорично забороняється.

Сьогодні для незаконного переміщення наркотичних засобів, прекурсорів і психотропних речовин використовуються сучасні технології, які дозволяють з мінімальними труднощами перетинати кордон. Тому в більшості випадків виявити такі речовини вдається лише із залученням

службових собак зі спеціальними пошуковими навичками. До нових форм нелегального міжнародного бізнесу належать і злочини проти тваринного світу, ми маємо на увазі незаконний обіг видів дикої флори та фауни, оскільки торгівля ними набуває транскордонного характеру.

«Приєднання країн до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни зобов'язує її посилити контроль за торгівлею такими об'єктами та протидіяти їхньому незаконному обігу через митну територію. Для України питання переміщення таких об'єктів актуалізується в останні роки, бо, як правило, вона стає країною транзиту нелегальних потоків. Міжнародна практика підтверджує ефективність використання кінологічних команд для виявлення контрабанди зразків CITES» [16; 17].

Для підвищення успішності таких виявлень ми вважаємо важливим навчання кінологічних бригад для роботи в митних та інших контролюючих органах, у правоохоронних органах. Кінологічні методи виявлення контрабанди мають ряд переваг, які, крім технічних і людських ресурсів, мінімізують корупційну складову.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку та масштаби міжнародного нелегального бізнесу, зокрема: щодо переміщення наркотичних засобів, зброї та об'єктів живої природи, використання системи управління ризиками недостатньо для забезпечення митної безпеки простору, оскільки існують ризики, які не враховуються системою.

Проведені дослідження виявили роль кінологічних груп в ефективності виявлення контрабанди товарів та порушень митних правил. Доведено, що правильно організована підготовка кінологічних бригад до роботи в поєднанні з використанням скануючих систем дозволяє вдосконалити процедури митного контролю. Запропонований алгоритм, за умови його впровадження на митниці, значно підвищить ефективність митного контролю та огляду та сприятиме запобіганню фактам контрабанди та порушення митних правил.

2.3. Співпраця інспекторів-кінологів з митними органами, кінологічними центрами та міжнародними профільними установами.

Серед основних загальних шляхів розвитку кінологічних служб вказано досить широкий спектр діяльності, який одночасно охопити дуже важко. Слід зазначити, що кінологічне забезпечення діяльності митних органів в усіх її проявах потребує системного вдосконалення. Проте головним, на нашу думку, є сфера інтересів суспільства, держави, окремих працівників та керівників органів і служб у розвитку цього напрямку.

Тобто, якщо говорити відверто про ефективність кінологічного супроводу, то можна підкреслити, що основним фактором ефективності буде бажання кінолога та достатня підготовка собаки до виконання поставлених завдань. Проте, матеріально-технічні, нормативні та організаційні шляхи удосконалення діяльності кінологічних підрозділів призведуть до більш швидкого та ефективного розвитку кінологічного забезпечення, що сприятиме більшій довірі до такої діяльності та визнанню її необхідності.

Можливі форми собачої активності, які потребують розвитку, включають антимінну активність, використання собак у контейнерній терапії, для виявлення різних захворювань тощо. Ці напрями вимагають, насамперед, більш правового регулювання та створення інституцій, які реалізують ці функції.

Варто виділити ще деякі проблемні моменти, які потребують доопрацювання. До таких сфер кінологічної діяльності слід віднести:

- 1) формування чітких вимог щодо визначення мінімальної концентрації пахучої речовини, з якою повинна зіткнутися собака, тобто чіткого встановлення об'єму речовини, запах якої викличе у собаки поведінковий сигнал. З практичної точки зору цього можна досягти, постійно працюючи над тренуванням навичок собаки та знижуючи концентрацію пахучої речовини. Мета цього вдосконалення полягає в тому, щоб правопорушники могли приховувати заборонені речовини за

допомогою нових більш ефективних способів і методів, які максимально маскують запах речовини та зменшують її кількість. Це має бути практична мета, яку потрібно досягти при дресируванні собак;

2) організація дресирування собаки з використанням оригіналів тих речовин, які в подальшому доведеться шукати службовій собаці. Дресирування собак заміниками запаху – досить суперечлива тема: з точки зору організації такого навчання досить легко, з точки зору ефективності (порівняно з оригінальними одорантами) – не надто ефективно. Тому, постає питання про з'ясування мети кінологічної діяльності: проста організація кінологічної діяльності з посередньою ефективністю або високою ефективністю за рахунок докладання значних зусиль в організації зазначеної діяльності.

Іноземні колеги, хоча і випускають дуже якісні заміники запаху, самі готують собак на основі оригіналів, що практично виключає можливість помилкової тривоги. Це показник високого рівня підготовки, а отже (у випадку пошуку зброї чи вибухівки) високого рівня безпеки як для екскурсовода, так і для оточуючих.

Це потребує створення в територіальних підрозділах кінологічних служб і організацій окремих приміщень для зберігання проб запахів, визначення методичних засад використання таких проб, а також осіб, відповідальних за організацію дотримання правил безпеки та законності проведення використання певних зразків.

Підводячи підсумок, варто навести першочергові напрями подальшого розвитку кінологічного забезпечення:

- «удосконалення нормативно-правової бази, яка б максимально охоплювала перелік проблемних питань, що визначений вище; оновлення переліку вимог до професійного кінолога та процесу відбору кінологів;

- систематичне матеріально-технічне забезпечення (складно говорити про цей напрямок як про напрямок, що потребує розвитку, він постійно

повинен забезпечуватись на достатньо високому рівні для ефективної діяльності);

- оновлення форм та способів використання здібностей собаки на користь суспільства та держави; формування нових підходів до підготовки собак (максимальний перехід до оперантного методу дресирування, що виключає застосування механічного впливу на собаку);

- розробка механізмів або запровадження інституцій, які б забезпечили існування службових собак після досягнення ними віку списання зі служби.

У період з 2018 року на базі Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби проведено:

I. Співпраця з кінологічними підрозділами органів державної влади, сектору безпеки і оборони України:

- прийнято участь в семінарі КСУ на тему: «Особливості підготовки та використання собак детекторів»;

- на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького прийнято участь у семінарі на тему: «Племінна робота в службовій кінології: теорія і практика»;

- організовано та проведено підготовку кінологічних команд СБУ, НПУ, ЗСУ з пошуку вибухових речовин;

- прийнято участь у навчально-методичних зборах викладачів-кінологів правоохоронних відомств на базі Кінологічного навчального центру Держприкордонслужби України;

- прийнято участь у змаганнях кінологічних команд на «Кубок співдружності 2018» за Програмою «Служба собак-детекторів» у Кінологічному центрі ДСНС м. Ромни;

- прийнято участь у III відкритому чемпіонаті Національної поліції України з багатоборства кінологів у Дніпрі.

- прийнято участь у міжрегіональних змаганнях з багатоборства кінологів державної кримінальної виконавчої служби м. Шепетівка Хмельницька область

- було підготовлено за 2-х тижневої програмою 3 кінологічні команди Національної поліції України з пошуку наркотичних засобів;

- прийнято участь у змаганнях кінологічних команд на «Кубок співдружності 2018» за Програмою «Служба собак-детекторів» (Кінологічний центр «Антеус» Межигір'я, Київська область);

- прийнято участь у змаганнях кінологічних команд на «Кубок співдружності 2018» за Програмою «Патрульно-розшуковий собака-1» на базі Хмельницького центру підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України с. Давидківці, Хмельницька область;

- прийнято участь у всеукраїнських змаганнях з багатоборства кінологів Державної кримінально-виконавчої служби України

м. Шепетівка, Хмельницька область;

- здійснено підготовку 21 кінологічної команди САБ ДП МА «Бориспіль».

II. Навчально-методична робота

Працівниками відділу опрацьовано:

1. «Контрабанда зброї, боєприпасів ст. 201 ККУ»;
2. «Контрабанда наркотичних засобів психотропних речовин ст. 305 ККУ»;
3. «Порядок здійснення митного контролю та пропуску через митний кордон України зброї, вибухових, сильнодіючих отруйних речовин»;
4. «Рефлекторна діяльність у собак»;
5. «Основи дресирування собак»;
6. Методику підготовки кінологічних команд з пошуку шуканого запаху на людині;
7. Методику підготовки кінологічних команд за подвійною спеціалізацією;
8. Оновлено перелік тестових питань для здачі теоретичного тестування інспекторами-кінологами митниць Держмитслужби;

9. Розроблено журнал «Кінологія» за підсумками проведення IV Міжнародних змагання кінологічних команд Україна 2018.

III. Опрацювання проектів законодавчих та нормативно-правових актів

1. Проект Закону України «Про облік домашніх та безпритульних тварин»;

2. Проект спільного нормативно-правового акта Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства фінансів України, Служби безпеки України «Про затвердження Норм використання наркотичних засобів і психотропних речовин у навчальних цілях з розрахунку на одного собаку на рік»;

3. Наказ «Про затвердження Вимог до об'єктів і приміщень призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин»;

IV. Міжнародної співпраці

- прийнято участь у навчальному візиті до Навчального центру митних органів Словацької Республіки, м. Вишне Немецке, Словацька Республіка;

- прийнято участь міжнародних змаганнях кінологічних команд з пошуку тютюнових виробів (Латвійська Республіка);

- прийнято участь у міжнародній конференції та змаганнях кінологічних команд на тему: «Разом у боротьбі з сигаретами та контрабандою тютюнових виробів», (Республіка Молдова);

- в Департаменті спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби було проведено спеціальну підготовку кінологічної команди митної служби Словацької Республіки з пошуку тютюнових виробів;

- організовано та проведено IV Міжнародних змагання кінологічних команд Україна 2018;

- 2 кінологічні команди прийняли участь у спеціальній підготовці кінологічних команд на базі кінологічного центру митної адміністрації Словацької Республіки;

- представники кінологічного підрозділу Відділу організації митного контролю Митного управління Державної служби доходів Латвійської Республіки відвідали Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби. Під час візиту ознайомлено з діяльністю Департаменту та налагоджено співробітництво в напрямку кінологічного забезпечення;

- у Департаменті спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби проведено робочу зустріч з представниками Митниці Фінляндії. Вони ознайомилися з діяльністю Департаменту і обговорили питання співпраці в напрямку кінологічного забезпечення та підвищення кваліфікації посадових осіб митниць;

- прийнято участь міжнародних змаганнях кінологічних команд з пошуку наркотичних засобів та тютюнових виробів (м. Гажари, Словацька Республіка);

- прийнято участь у семінарі - змаганні на запрошення Податково-митного департаменту Естонської Республіки;

- проведено спеціальну підготовку кінологічних команд митної служби Польської Республіки з пошуку наркотичних засобів та тютюнових виробів кінологічні.

Фахівцями Департаменту розробляються тренувальні модулі із застосуванням комп'ютерного моделювання практичних ситуацій при здійсненні процедур митного оформлення та митного контролю для відтворення реальних ситуацій у процесі навчання, які можуть бути інтегровані в сучасні системи управління навчанням .

Департаментом вивчено потреби центрального апарату Держмитслужби та територіальних органів Держмитслужби в отриманні допомоги міжнародних експертів з актуальних питань митної та податкової справи та

направлено на розгляд ВМО.

Розроблено перспективні напрямки співпраці між РНЦ ВМО (м. Хмельницький, Україна) і Регіональним офісом інституційного розвитку європейського регіону ВМО (м. Баку, Азербайджан).

У рамках функціонування Регіонального кінологічного навчального центру ВМО:

- розроблено та затверджено Програми підготовки спеціалістів-кінологів зі службовими собаками митних органів зарубіжних країн з пошуку наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових банкнот; вибухових матеріалів для правоохоронних органів;

- організовано проведення відбору службових собак для митної служби Республіки Грузія;

Висновки до II розділу

Враховуючи специфіку професійної діяльності інспекторів-кінологів, слід виокремити її певні особливості, серед яких: висока відповідальність за наслідки реалізації прийнятих рішень, суворе регламентація професійної діяльності, наявність дезінформації, організація роботи в системі «людина+собака», робота з наркотичними засобами, їх аналогами, зброєю, боєприпасами, порушниками митного законодавства, часті зміни місця дислокації, порушення режиму харчування та сну, несення служби в нічний, надурочний час, а також у вихідні та святкові дні, температурні впливи за різних умов несення служби тощо. Для виконання безпосередніх посадових обов'язків, ефективної організації службової діяльності, усвідомленого виходу зі складних ситуацій, уникнення напружених ситуацій, ефективного розподілу свого часу тощо, інспектор-кінолог повинен володіти спеціальними знаннями.

Під поняттям «спеціальні знання» розуміємо знання, які визначають специфіку діяльності та методику оволодіння ними. Загальновизнано, що

це такі знання, якими володіє обмежене коло осіб і набуті вони в результаті спеціальної освіти, досвіду практичної діяльності в певній сфері. Спеціальні знання є результатом певної професійної підготовки і, як вважається, повинні відповідати сучасному рівню розвитку науки.

У регіональному розрізі найактивніше використовуються кінологічні команди у Львівській, Волинській та Харківській областях. В окремих регіонах існує неукомплектованість кінологічних команд, що зменшує ефективність виявлення порушень та відповідно посилює ризики для митного простору країни.

Сьогодні для незаконного переміщення наркотичних засобів, прекурсорів і психотропних речовин використовуються сучасні технології, які дозволяють з мінімальними труднощами перетинати кордон. Тому в більшості випадків виявити такі речовини вдається лише із залученням службових собак зі спеціальними пошуковими навичками. Для підвищення успішності таких виявлень ми вважаємо важливим навчання кінологічних бригад для роботи в митних та інших контролюючих органах, у правоохоронних органах. Кінологічні методи виявлення контрабанди мають ряд переваг, які, крім технічних і людських ресурсів, мінімізують корупційну складову.

РОЗДІЛ III

ПЕРСПЕКТИВИ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми кінологічного забезпечення в Україні та орієнтири їх вирішення

Розвиток та вдосконалення кінологічного забезпечення в системі правоохоронних органів України та завдання, які стоять перед правоохоронцями у боротьбі з нелегальною міграцією, незаконним обігом наркотиків, контрабандою зброї, вибухівки, боєприпасів, використанням інспекторів-кінологів із службовими собаками при виконанні службових та профілактичних оперативних завдань, спрямовані на запобігання і боротьбу зі злочинністю, охорону громадського порядку, охорону важливих державних об'єктів, визначення високих вимог до їх професійної підготовки в цілому.

«Актуальною для сучасної науки залишається проблема підготовки майбутніх правоохоронців до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Визначена в рамках нашого дослідження важливість їх підготовки як суттєвої професійно-особистісної якості майбутніх працівників правоохоронних органів вказується в нормативно-правових документах, що регламентують їхню діяльність та професійну підготовку, а також в освітніх рамках та кваліфікаційна характеристика випускників вищих навчальних закладів Державної прикордонної служби, Міністерства внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби, Служби безпеки України» [44-46].

«Ефективність кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності митних органів знаходиться в прямій залежності від рівня готовності майбутніх офіцерів до такої діяльності. Однак, результати аналізу наукової літератури переконливо довели, що формування готовності передуює будь-якому виду діяльності та характеризується як первинна,

найважливіша умова її здійснення» [18; 48].

Зокрема, В. Савіцька зазначає, «що на сьогодні у науці сформувалися два основні підходи до визначення змісту і структури готовності - функціональний та особистісний. За функціонального підходу готовність тлумачиться як певний стан психічних функцій, що забезпечує високий рівень досягнень під час виконання того чи іншого виду діяльності; за особистісного - як результат підготовки (підготовленість) до певної роботи. Як стверджує автор, за цими підходами готовність є стійким, багатоаспектним, ієрархізованим утворенням особистості, яке містить низку компонентів, адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності, які за своєю сукупністю дають змогу суб'єктові більш або менш успішно здійснювати діяльність» [50].

М.Дьяченко і Л.Кандибович «виокремили такі компоненти готовності: мотиваційний (інтерес, мотиви та позитивне ставлення до професії), операційний (володіння необхідними знаннями, уміннями та прийомами професійної діяльності), орієнтовний (уявлення про особливості й умови професійної діяльності), оцінений (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу розв'язання професійних завдань), вольовий (самоконтроль, уміння керувати необхідними діями)» [20].

У структурі професійної готовності К.Дурай-Новакова «розрізняє такі компоненти:

- мотиваційний - професійно значимі потреби, інтереси та мотиви професійної діяльності;
- орієнтаційно-пізнавальний - знання вимог обраної професії та уявлення про її зміст, володіння засобами вирішення професійних завдань і вміння оцінювати стан своєї професійної підготовленості;
- емоційно-вольовий - відповідальність за прийняття професійних рішень, самоконтроль, вміння управляти діями, які необхідні для виконання професійних обов'язків;
- операційно-дієвий - мобілізація та актуалізація професійних знань,

умінь і навичок, адаптація до професійних вимог та умов діяльності;

- настановчо-поведінковий - готовність до професійного виконання робочих завдань» [19].

Особливості підготовки майбутніх посадових осіб митних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності пов'язані не лише з порядком використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками, а й з їх специфічними складовими. Зокрема:

- кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ включає укомплектування кінологічних підрозділів кінологами і службовими собаками та їх підготовку;

- організація використання службових собак за призначенням відповідно до вимог чинного законодавства;

- розміщення, утримання, транспортування та збереження службових собак, забезпечення спеціальним обладнанням;

- ветеринарне обслуговування службових собак;

- організація дотримання правил особистої гігієни та заходів безпеки при поводженні зі службовими собаками;

- облік та звітність під час організації кінологічної діяльності, а також правове, науково-методичне забезпечення діяльності кінологічних підрозділів.

Враховуючи ці характеристики, при побудові структури підготовки майбутніх правоохоронців до кінологічного супроводу в оперативно-службовій діяльності ми виділили такі компоненти: когнітивний, мотиваційний та операційний.

Когнітивний компонент виступає центральною структурною одиницею, оскільки через нього відбувається формування теоретичних знань про кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності, необхідних для виконання майбутніми правоохоронцями своїх функцій відповідно до займаної посади. Наскільки правильно і повно вони сформовані, настільки ж буде якість кінцевого результату.

Мотиваційний компонент утворює сполучну ланку між когнітивним і діяльнісним компонентами. Він включає комплекс взаємопов'язаних потреб, інтересів і мотивів майбутнього офіцера правоохоронного органу, спрямованих на подальший розвиток особистості та самореалізацію, відображає його ставлення до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Зазначений компонент характеризує:

- свідоме ставлення до кінологічного забезпечення як важливого чинника підвищення ефективності оперативно-службової діяльності правоохоронного органу;
- прагнення успішно використовувати можливості кінологічних підрозділів для вирішення завдань оперативно-службової діяльності;
- зацікавленість у впровадженні сучасних методів використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в повсякденній діяльності;
- наполегливість у вивченні теоретичних основ службово-кінологічних дисциплін, навчальна активність і самостійність.

Операційний компонент включає уміння та навички, необхідні майбутнім правоохоронцям для ефективного вирішення практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних з кінологічним забезпеченням. Зазначений компонент визначає наявність умінь та навичок щодо організації використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності з урахуванням отриманого завдання, виду одягу, обстановки на місці несення служби та рівня підготовки інспектора-кінолога із закріпленим службовим собакою; створення сприятливих умов для ефективного використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності; впровадження найбільш ефективних прийомів і тактичних прийомів використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності; правильне використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками під час виконання оперативно-профілактичних завдань, спрямованих на запобігання та протидію злочинності; виділення та збереження молекулярної

основи індивідуального запаху людини з метою його подальшого використання для розшуку, виявлення та затримання злочинців; організація та підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками для їх ефективного використання; перевіряти підготовку службових собак за їх призначенням; організація та контроль за розміщенням, доглядом, годівлею та збереженням службових собак частини під час використання їх на службі.

Описані компоненти підготовки майбутніх правоохоронців до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності тісно пов'язані між собою та взаємообумовлені. Теоретичні знання та практичні навички, набуті під час вивчення службово-кінологічних дисциплін, є передумовою розвитку позитивного ставлення до кінологічного забезпечення майбутньої професійної діяльності в цілому. Водночас позитивне ставлення до кінологічного супроводу в оперативно-службовій діяльності спонукає майбутніх правоохоронців оволодівати новими знаннями та навичками у сфері службової кінології.

Таким чином, у ході дослідження в структурі підготовки майбутніх правоохоронців до кінологічного супроводу виділено та охарактеризовано такі компоненти: когнітивний, мотиваційний та операційний. Трикомпонентність зазначеної підготовки зумовлена специфікою підготовки майбутніх правоохоронців з дисциплін кінологічної служби, змістом і сутністю кінологічного забезпечення в оперативно-службовій діяльності.

Центральним у визначеній нами структурі підготовки є когнітивний компонент, оскільки саме через нього у майбутніх правоохоронців формуються необхідні для них теоретичні знання про кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності виконання службових обов'язків. Мотиваційний компонент виступає сполучною ланкою між когнітивним і діяльнісним компонентами, як комплекс взаємопов'язаних потреб, інтересів і мотивів діяльності майбутнього правоохоронця. Він відображає ставлення майбутніх правоохоронців до кінологічного забезпечення в оперативно-службовій діяльності та спрямований на

саморозвиток і самореалізацію. Діяльнісний компонент відображає ті безпосередні навички та вміння, які необхідні майбутнім правоохоронцям для ефективного вирішення практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних із кінологічним забезпеченням оперативно-службової діяльності.

3.2. Орієнтири зарубіжного досвіду координації використання службових собак в митній сфері

Систему підготовки кінологічних команд у правоохоронних органах та у Держмитслужби України складають такі структурні елементи: базова підготовка інспекторів-кінологів з числа військовослужбовців; базова підготовка інспекторів-кінологів з числа цивільної молоді; перепідготовка інспекторів-кінологів (дресирування молодих собак інспекторами-кінологами); підвищення кваліфікації інспекторів-кінологів; спеціальна підготовка інспекторів-кінологів із закріпленими за ними службовими собаками в підрозділах проходження служби(рис 3.1).

Рисунок 3.1. Підвищення кваліфікації інспекторів-кінологів[17]

«Підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками в зарубіжних країнах проводиться за різною системою. Зокрема, систему

підготовки кінологічних команд у Сполучених Штатах Америки, розкрили у своїй статті такі науковці, як Е.С. Молдован та А.Ф. Примак» [19].

У США у зв'язку із зростанням зовнішньої загрози та постійним вилученням великої кількості наркотичних засобів, у 1986 році в Ель-Пасо був створений Кінологічний навчальний центр. Перед керівництвом Прикордонної служби США постало завдання убезпечити кордони, а тому активно почало розвиватися службове собаківництво. Це призвело до створення пілотної програми, яка складалася з чотирьох кінологічних команд. Ці команди пройшли підготовку у Global Training Academy (навчальній академії), яка розташована в Сан-Антоніо, штат Техас.

Перші чотири собаки були навчені виявляти прихованих людей, героїн, кокаїн, метамфетамін та марихуану. 18 квітня 1987 року, кінологічні команди ступили на чергування. Згодом, в березні 1993 року розпочато перший інструкторський курс «Інструктор з виявлення класу 1». До кінця року два інструкторських класи Національного кінологічного фонду (NCF) Прикордонної служби успішно завершили підготовку одинадцяти інструкторів-кінологів та шість кінологічних команд. До кінця року два інструкторських класи Національного кінологічного фонду (NCF) Прикордонної служби успішно завершили підготовку одинадцяти інструкторів-кінологів та шість кінологічних команд.

«На той час Прикордонна служба мала 152 кінологічні команди та дев'ять інструкторів. Протягом наступних майже 10 років в NCF відбулося безпрецедентне зростання якості у підготовці кінологічних команд. Завдяки наполегливій роботі і ретельному плануванню, співробітниками NCF була створена одна з кращих кінологічних навчальних академій в США. В основу підготовки була покладена ідеологія та дисципліна європейських стандартів підготовки пошукових (робочих) собак. NCF отримав нагороди та визнання від місцевих, державних, федеральних та міжнародних правоохоронних органів. 1 жовтня 2009 на основі Кінологічної програми

яка була вже створена в структурі СВР, відбулося об'єднання ССЕР з Управлінням польових операцій (OFO). Ним став Кінологічний центр з штаб-квартирою в Front Royal, який продовжує кращі традиції OFO у справі підготовки високопрофесійних кадрів» [37].

У жовтні 2009 року єдина Кінологічна програма СВР була обладнана двома сайтами для навчання – кінологічний Центр Front Royal (CCFR), раніше Кінологічний навчальний центр OFO's та Кінологічний центр Ель-Пасо (ССЕР), раніше USBP's Національний кінологічний центр.

CCFR належить єдина підготовка кадрів, складається з персоналу OFO і USBP які постачають навчання для інтегрованих класів, що складаються з OFO і USBP, студентів з усієї СВР. Ці нові кінологічні команди продовжують навчатися дисциплінам на предмет виявлення зниклих людей, обробки пішоходів і виявлення запахів наркотиків, валюти та вогнепальної зброї.

Кожна кінологічна команда повинна пройти державну атестацію та отримати сертифікати за програмою FDLE (правоохоронного Департаменту Флориди). Також кінологічні команди повинні отримати сертифікати за програмою USPCA (Поліцейська кінологічна асоціація США) з патрульно-розшукової роботи.

Заслуговує уваги система підготовки кінологів та службових собак, які використовуються кінологічними підрозділами Сполучених Штатів Америки, розташованих у штатах Вірджинії та Техас. Навчання здійснюється за новим ефективним навчальним планом, розробленого на основі сучасних найкращих практик застосування службових собак. Незалежно від місця розташування кінологічного підрозділу, навчання організовується за стандартною програмою, що ґрунтується на взаємному обміні досвідом старшого та молодшого інструктора.

«Систему навчальних дисциплін з підготовки службових собак складають: виявлення прихованих людей та наркотиків (Concealed Humans/Narcotics); виявлення людських останків або трупів (Human

Remains/Cadaver); пошук та порятунок (Search & Rescue); виявлення валюти чи вогнепальної зброї (Currency/Firearms); патрулювання та реакція на подразники (Patrol/Special Response); відпрацювання слідової доріжки (Tracking/Trailing); виявлення продукції сільського господарства (Agriculture)» [38,40].

Навчальний курс з виявлення прихованих людей та наркотиків відпрацьовується під час транспортування вантажів, на відкритих майданчиках та в приміщеннях для огляду транспортних засобів. Виявленню наркотиків службові собаки навчаються на запахах марихуани, гашишу, кокаїну, героїну, екстазі, метамфетаміну.

Навчання пошуку та порятунку людей, що зазнали лиха, втратили свідомість або знаходяться в тяжкому стані здійснюється для використання кінологічних команд при стихійних лихах. Зокрема, кінологічні команди були використані під час ліквідації наслідків землетрусу у Оклахомі 19 квітня 1995 року; терористичного акту 11 вересня 2001 року; торнадо «Катріна», «Алабамських торнадо»; паводків в Дакоті та Манітобі у 1950 році.

Для виявлення кінологічною командою валюти чи вогнепальної зброї службових собак навчають запахам великої кількості валюти (грошей), зброї (масел, що використовують для зброї та пороху).

Для здійснення патрулювання кордону, перевірки транспортних засобів на контрольно-перепускних пунктах, службових собак, після відпрацювання навиків загальної слухняності, розвитку злоби привчають на затримання «злочинця» та відпрацьовують реакцію на зовнішні подразники.

Кінологічні підрозділи у США розташовуються у різних місцях в залежності від виконуваних ними завдань: у портах, аеропортах, у пунктах пропуску через державний кордон. Всього нараховується 1677 кінологічних підрозділів. Як правило кінологічні команди використовують такі породи собак: бельгійська вівчарка (малінуа, тервюрен), німецька

вівчарка, золотистий ретривер, лабрадор ретривер, голандська вівчарка та інші службові породи (Додаток 6).

Забезпечення кінологічних команд США службовими собаками здійснюється шляхом придбання у американських постачальників, реалізацією програм розведення собак, придбанням у притулках для собак та наданням собак населенням та інші джерела.

Відбір службових собак для кінологічних команд у США здійснюється у цуценячому віці шляхом всебічного випробування, що складається із 12 різних вправ з метою виявлення необхідних генетичних рис, здібностей та якостей, що необхідні для визначеної спеціальності. За результатами такого випробування для кожного собаки складають індивідуальну програму навчання. Інтернаціональні кінологічні команди у США обслуговують 54 країни. Персонал цих команд складається із 151 тренера та 486 інструкторів-кінологів. Місцеві та регіональні кінологічні команди об'єднують 44 агента, 50 тренерів, 265 інструкторів-кінологів.

Окремої уваги заслуговує система підготовки кінологічних команд Франції та Німеччини.

«Національна школа митних команд Франції (L'école nationale des brigades des douanes de La Rochelle) була створено в 1936 році в м. Ла-Рошель на площі 12 га, яка є найстарішою із митних шкіл спеціалізацією яких до 1962 було навчання за напрямками: пошук тютюну, робота у засідках, патрулювання та перехоплення. Службових собак для пошуку наркотиків та вибухових речовин на митницях почали використовувати з 1975 року. Ця школа здійснює професійну підготовку фахівців, які служать в митних органах. Школа приймає в середньому 2500 слухачів на рік. Для проживання є 400 місць» [15].

Для формування продуктивності діяльності кінологічних команд Франції важливу роль відіграють два параметра: вибір фахівця-кінолога (дресирувальника) та безпосередньо вибір собаки. При виборі фахівця-кінолога велика увага приділяється його кваліфікаційним якостям:

контролю над собою, терпінню; його авторитету над собакою, а саме стійкість, м'якість, переконливість, наполегливість; вмінню навчати, зокрема: методи, навички, комунікабельність; фізичному стану; сприйнятливості і найголовнішому – любові до собак.

Варто зазначити, що особливістю у підготовці кінологічних команд Франції є відбір собак, оскільки 99 % віддається на користь лабрадорів ретриверів за їх комунікабельність, багато ініціативність, за не агресивність і за їх відмінні робочі якості та головне – їх «робочий ніс». Лише 1 % віддається на користь німецької вівчарки. Покупка цуценя відбувається у 8-10 тижнів. При відборі собаки відіграють його кваліфікаційні якості: урівноваженість нервової системи, пильність, сміливість, відчайдушність, грайливість, комунікабельність, індивідуальність. Увага також приділяється стану здоров'я собаки, здійснюється спостереження за його навичками поведінки, вивчаються нюхові здібності.

Крім цього, особливістю є те, що собака завжди мешкає зі своїм господарем, а тому ідеально поєднується: взаємозв'язок кінолога із собакою; відбувається постійне спостереження за здоров'ям та безпекою собаки; доступність та можливість постійного вдосконалювання практичних навичок.

Система підготовки кінологічних команд Франції відбувається у два етапи. Перший етап навчання проходить протягом 10 тижнів. На 1 та 2 тижнях навчання відпрацьовується слухняність, контроль за тваринами, ознайомлення з оточенням, гра.

З 3 до 8 тижня відпрацьовується запам'ятовування запахів наркотиків, які часто використовуються злочинцями. По навчанню на виявлення наркотиків та тютюну працює 3 викладачі. На виявлення вибухових речовин працює 1 викладач.

На 9 тижні здійснюються практичні заняття на кордоні.

На 10 тижні проходять випускні іспити та отримання відповідних документів про відповідність.

Після 6 місяців діяльності після прийняття на службу проходить 2 етап

навчання, що триває 4 тижні. На ньому здійснюється: тестування; відпрацьовування запахів: героїну, кокаїну; пошук на місцевості (відпрацьовування навичок); запам'ятовування, відпрацьовування інших запахів; закінчення навчання – іспити.

Для підвищення кваліфікації та ознайомлення кінологічних команд із сучасними розробками, кожні три роки проводяться курси підвищення кваліфікації, на яких відбувається оцінка рівня знань, проводиться модернізація кінологічних команд, отримуються нові знання, вирішуються спірні питання, які виникають на практиці.

За період діяльності з 2000 до 2012 роки було створено 366 кінологічних команд з пошуку «наркотиків», 90 кінологічних команд з пошуку «вибухових речовин», 6 кінологічних команд з пошуку «тютюну». На сьогодні, кінологічні команди Франції складаються із 44 собак.

«Розглядаючи особливості системи підготовки кінологічних команд Німеччини, в першу чергу зауважимо на тому, що у Німеччині існують два навчальних центри. Bleckede – на півночі, Neuendettelsau – на півдні. Історія створення таких шкіл бере свій початок з 1950 року, коли собак-одорологів використовували для пошуку контрабандної кави та з метою охорони. З 1970 року собак-одорологів почали використовувати для пошуку наркотиків (активні); з 1986 року – для пошуку зброї, вибухівки та боєприпасів; з 1999 року – для пошуку наркотиків (пасивні); з 2001 року – для пошуку тютюну; з 2003 року – для пошуку грошей; з 2006-2007 років – для пошуку продуктів і для охорони видів (дикої природи), що знаходяться під загрозою зникнення, відповідно до норм Вашингтонської угоди» [51].

«Німецька Митна Служба використовує собак:

– як ефективний допоміжний засіб у боротьбі проти контрабанди зброї, міжнародної контрабанди цигарок, контрабанди наркотиків і проти міжнародного організованого відмивання грошей, в контролі за продуктами, а також і як захист вимираючих видів» [17].

– як допоміжний засіб для фізичної сили, для охорони і деескалації.

При купівлі цуценя собаки-одоролога здійснюється його оцінка за такими якостями: соціальна поведінка; позитивна поведінка у навколишньому середовищі; високий рівень інстинкту переслідування здобичі; характер; твердість/рішучість дій.

При випробувальному терміні собаки здійснюється його загальне обстеження, проводиться аналіз крові, рентген, вакцинація, загальна ветеринарна оцінка.

При випробувальному терміні тренера/кінолога проводяться спостереження за прихильністю між кінологом і собакою. Здійснюється залучення кінолога із собакою до різних умов навколишнього середовища; стимуляція і підтримка гончого інстинкту.

Крім цього, до закінчення випробувального терміну проводиться оцінка здібностей як собаки-шукача (одоролога) так й охоронної собаки. Для собаки-шукача притаманні такі здібності: інстинкт захвату здобичі. Для охоронної собаки притаманні такі здібності: бійцівський та охоронний інстинкт.

Ці всі здібності визначають їх соціальну поведінку та поведінку у навколишньому середовищі.

До того як кінологічні команди відправляються на перший курс лекцій до навчальних центрів, собак привчають до різних умов навколишнього середовища, до пошуку по запаху, до загальної слухняності собаки, до охоронної роботи.

Особливістю системи підготовки охоронних собак у Німеччині можна виділити строки та параметри навчання. Перший курс навчання триває 3 тижні. На таких курсах відбувається теоретичне навчання кінолога. Здійснюється стимулювання собачих інстинктів. Також відпрацьовуються навички роботи по запаху, субординації, охоронній роботі. По закінченню навчання відбувається тестування.

Другий курс навчання триває 5 тижнів, на якому отримується теоретична освіта. Крім цього, на другому курсі відпрацьовуються навички

пошуку по запаху, пошуку об'єктів та навички взяття сліду. Окрема увага приділяється навичкам субординації. При відпрацюванні навичок охоронної роботи собаки навчаються зупиняти правопорушника та оповіщати гавкотом

Також можуть бути проведені повторні курси протягом 2 тижнів.

У системі підготовки кінологічних команд передбачені курси навчання по взяттю сліду, що тривають 5 тижнів. Здійснюється відпрацювання навичок пошуку слідів правопорушників, зниклих людей. Відпрацьовується взяття та утримання сліду на довгі дистанції та на різному ґрунті.

Окремої уваги заслуговує система навчання собак-одорологів (шукачів). Перший курс навчання триває 3 тижні, на якому отримуються теоретичні знання; здійснюється стимуляція інстинкту собаки; відпрацьовується субординація та умови для подальшого навчання. По закінченню курсів відбувається тестування.

Курси навчання собак-одорологів (шукачів) за напрямками пошуку наркотичних засобів – гашишу, героїну, кокаїну марихуани, опіуму, амфетаміну тривають 4 тижні. По закінченню відбувається тестування. Крім цього, відбувається навчання з пошуку інших запахів: зброї та вибухівки, тютюну, грошей. Тривалість таких навчань залежить від завдань. Кожні 2 роки проводять курси підвищення кваліфікації, що тривають 2 тижні.

На сьогодні, на службі в німецькій митниці перебуває понад 470 собак, з них: 350 собаки-одорологи для пошуку наркотиків (активні); 45 собаки-одорологи для пошуку наркотиків (пасивні); 38 собак працюють по запаху на «тютюн»; 8 собак з охорони зникаючих видів; 12 собак по вибухівці; 7 собак по запаху «гроші»[15].

У контексті нашої роботи варто звернути увагу також на систему підготовки кінологічних команд Колумбії, історія якої бере свій початок з 1913 року, коли було створено школу поліції у м. Медел'їн «The Provincial Police Training School at Mandalay Birmania».

З початку 1913 року собак використовували лише для загального нагляду за громадським порядком. Розповсюдженою породою собак, яких

використовували у своїй діяльності були німецькі вівчарки. З 1930 до 1950 років підрозділи поліції почали використовувати німецьких вівчарок для патрулювання вулиць та у боротьбі із бандитизмом. З 1959 року їх також почали використовувати пожежні команди. З початку 1960 року почали створювати кінологічні школи по розведенню, дресируванню та продажу німецьких вівчарок»[10].

Використання службових собак з пошуку наркотичних засобів (марихуани) та вибухових речовин бере свій початок з першої половини 70-х років.

З початку 80-х років перші собаки порід лабрадорів-ретріверів, бельгійських вівчарок почали використовуватися кінологічними командами для виявлення вибухових речовин та наркотиків.

З початку 1990 року починається удосконалення системи навчання кінологічних команд у боротьбі із незаконним обігом наркотиків та тероризмом. У 1998 році з Голландської республіки було імпортовано 240 собак різних порід, з них: голландська вівчарка, кокер-спанієль та боксер.

На сьогодні, у м. Медел'їн існує п'ять шкіл для підготовки кінологічних команд як для поліції так і для митниць. Навчання проходить за напрямками: пошук вибухових речовин, наркотиків, підозрюваних або зниклих безвісти осіб, рятування людей і прикриванню своїх колег. Курси навчання тривають майже рік.

Навчання фахівців-кінологів вищенаведених держав відбувається на базі Кінологічних навчальних центрів за програмами, які розробляються та затверджуються відомством, у підпорядкуванні якого знаходиться кожна кінологічна служба (кінологічна команда). Під час навчання кінологи отримують знання щодо методики дресирування службових собак, а саме: для пошуку наркотичних засобів, вибухових речовин, зброї та боєприпасів; вміння правильно організувати самостійний тренувальний процес для підтримки працездатності службового собаки на необхідному рівні; мати уявлення про тактику застосування службових собак на різних

об'єктах огляду; організації застосування собаки на конкретному об'єкті з урахуванням актуальних умов. Крім цього, під час навчання відпрацьовуються навички щодо охорони усіх видів об'єктів (затримання злочинця), а також службове слідопитство. Дресирування службових собак проводиться з метою привчання їх до виконання загальних і спеціальних навичок зі словесними командами і жестами дресирувальника» [51].

У курс загального дресирування (загальної слухняності) входить привчання собаки до дресирувальника, клички, нашийника, повідця, намордника, прийняття вільного стану, підходу до дресирувальника, ходіння поруч, посадці, укладання, стояння на місці, піднесення предметів, подачі голосу, виконання заборонених команд (припинення небажаних дій), подолання перешкод, переповзання, а також привчання собаки до занять в групі, байдужого відношення до пострілів, відмови від знайденого або до корму, який надається сторонньою особою та відпрацювання інших необхідних навичок.

До курсу спеціального дресирування відноситься:

- привчання собаки до пошуку і позначенню навчальних закладок наркотичних засобів різного ступеня складності, прихованих в багажі, транспортних засобах і приміщеннях, при наявності сторонніх подразників в різний час доби;

- привчання собаки до пошуку і позначенню навчальних закладок вибухових речовин різного ступеня складності, прихованих в багажі, транспортних засобах і приміщеннях, при наявності сторонніх подразників в різний час доби.

Після закінчення навчальних курсів кінологічні команди здають відповідний теоретичний та практичний іспити на готовність до служби. Задля цього керівництвом Кінологічного центру, або кінологічного відділу (відділення/служби) створюється екзаменаційна комісія, яка оцінює рівень підготовки кінологів та підготовку службових собак за профілем застосування. На підставі рішення комісії фахівцям-кінологам видається

відповідний сертифікат встановленого зразка.

Крім цього, як свідчить практика, необхідне постійне самовдосконалювання та підвищення рівня кваліфікації кінологічних команд. Задля цього організовуються курси підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців-кінологів із службовими собаками з урахуванням спеціалізації; короткострокові цільові семінари; дистанційне навчання фахівців-кінологів.

Висновки до III розділу

Особливості підготовки майбутніх посадових осіб правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності пов'язані не лише з порядком використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками, а й з їх специфічними складовими.

Зокрема, кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ передбачає забезпечення кінологічних підрозділів кінологами та службовими собаками та їх підготовку; організація використання службових собак за призначенням відповідно до вимог чинного законодавства; розміщення, утримання, транспортування та збереження службових собак, забезпечення спеціальним обладнанням; ветеринарне обслуговування службових собак; організація дотримання правил особистої гігієни та заходів безпеки при поводженні зі службовими собаками; облік і звітність під час організації кінологічної діяльності, а також правове, науково-методичне забезпечення діяльності кінологічних підрозділів.

Враховуючи ці характеристики, при побудові структури підготовки майбутніх правоохоронців до кінологічного супроводу в оперативно-службовій діяльності ми виділили такі компоненти: когнітивний, мотиваційний та операційний.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теоретичних, організаційних, правових та практичних аспектів кінологічного забезпечення органів поліції та митниці України, а також координації їх діяльності пропонуємо наступні узагальнення та висновки.

Кінологічне забезпечення митних органів - порядок організації та проведення спеціальної підготовки інспекторів-кінологів із службовими собаками для виявлення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, валюти у вигляді квитків, тощо; організовувати та здійснювати відбір службових собак, контроль за дотриманням правил їх утримання; веде облік та контроль за укомплектованістю кінологічних бригад, збирає та аналізує інформацію про ефективність їх діяльності; підготовка пропозицій щодо покращення кінологічного забезпечення.

Уточнено історичні вимоги, щоб висвітлити закономірності зміни методів і уподобань у використанні навичок собак, що в результаті призвело до виникнення та становлення офіційної кінології.

Особливості використання собак, методи утримання та дресирування, напрямки застосування, зокрема для охорони людей і об'єктів, затримання злочинців, порятунку людей під завалами, використання собак на службі в поліції, патрулюванні, полюванні, використання собак як бойової одиниці, засобу зв'язку та як засобу пересування.

Враховуючи специфіку професійної діяльності інспекторів-кінологів, варто виділити певні характеристики, серед яких: висока відповідальність за наслідки виконання рішень, жорстка регламентація професійної діяльності, наявність дезінформації, організація роботи в системі «людина+собака», робота з наркотичними засобами, їх аналогами, зброєю, боєприпасами, порушники митного законодавства, часта зміна місця роботи, порушення режиму харчування та сну, нічні зміни, надурочні, а також вихідні та святкові дні, вплив температури при різних умовах

служби. і т.д. Для виконання безпосередніх робочих завдань, ефективної організації службової діяльності, свідомого виходу зі складних ситуацій, уникнення стресових ситуацій, ефективного розподілу свого часу тощо інспектор-кінолог повинен володіти спеціальними знаннями.

Сьогодні для незаконного переміщення наркотичних засобів, прекурсорів і психотропних речовин використовуються сучасні технології, які дозволяють з мінімальними труднощами перетинати кордон. Тому, в більшості випадків виявити такі речовини вдається лише із залученням службових собак зі спеціальними пошуковими навичками. До нових форм нелегального міжнародного бізнесу належать і злочини проти тваринного світу, ми маємо на увазі незаконний обіг видів дикої флори та фауни, оскільки торгівля ними набуває транскордонного характеру. Приєднання країн до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни зобов'язує їх посилити контроль за торгівлею цими об'єктами та протидіяти їх незаконному обігу через митну територію.

Для України питання передачі таких об'єктів набуло актуальності в останні роки, оскільки, як правило, вона стає транзитною країною для нелегальних потоків. Міжнародна практика підтверджує ефективність використання кінологічних бригад для виявлення контрабанди зразків CITES. Для підвищення успішності таких виявлень ми вважаємо важливим навчання кінологічних бригад для роботи в митних та інших контролюючих органах, у правоохоронних органах. Кінологічні методи виявлення контрабанди мають ряд переваг, які, крім технічних і людських ресурсів, мінімізують корупційну складову.

У розвинутих країнах світу під час митного контролю кінологи використовують службових собак для проведення різного роду обшуків: наркотиків, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді купюр тощо. Це, у свою чергу, потребує відповідного професійного рівня кінологів, підготовка яких здійснюється

на основі використання сучасної методики дресирування кінологів. Тому вивчення передового досвіду підготовки кінологів та службових собак у зарубіжних країнах є необхідною передумовою розвитку кінологічного забезпечення Держмитслужби України.

Кінологічне забезпечення є складовою частиною комплексного механізму боротьби з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин. Для успішного використання кінологічних підрозділів в протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин дієвою передумовою є ефективна система професійної підготовки кінологічних команд (кінологічна команда — фахівець-кінолог із закріпленням за ним службовим собакою).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балагур Л. А. Підготовка майбутніх офіцерів до управління основними підрозділами охорони державного кордону як актуальна професійно-педагогічна проблема / Л. А. Балагур // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013. – № 5.
2. Білоцерківський О. Б. Аналіз і використання технічних засобів митного контролю / О. Б. Білоцерківський, І. Ю. Лук'яниця, І. А. Чекмасова // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. - 2012. - № 11. - С. 3-8.
3. Богданюк О. Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олег Дмитрович Богданюк. – Хмельницький, 2007. – 201 с.
4. Богданюк О.Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів державної прикордонної служби: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.Д. Богданюк. - Хмельницький, 2007. - 20 с.
5. Богданюк О.Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "теорія і методика професійної освіти" / О.Д.Богданюк; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім.Б.Хмельницького. - Хмельницький, 2007. - 20 с.
6. Була Л. В. Оцінка службових собак, які дресируються по пошуку наркотичних засобів та зброї: дис. канд. с/г наук: спец. 06.02.01 «Розведення та селекція тварин» / Людмила Валер'янівна Була. – Чубинське: УААН, 2009. – 171 с.
7. Бурбика М. М. Ще раз до визначення поняття “правоохоронні органи” / М. М. Бурбика // Актуальні проблеми права : теорія і практика. – 2013. – № 27. – С. 23–29.
8. Виноград О. В. Основи службової кінології : навч. посіб. / О. В. Виноград. - Хмельницький : Меркьюріті-Поділля, 2011. - 192 с.

9. Виноград О. В. Педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців-кінологів у процесі навчання: дис. канд. пед. наук: спец. 20.02.02 «Військова педагогіка та психологія» / Олександр Васильович Виноград. – Хмельницький. – 2001. – 192 с.
10. Виноград О. В. Педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців-кінологів у процесі навчання : дис. ... канд. пед. наук : 20 02 02 / Виноград Олександр Васильович. — Хмельницький. — 2001. — 187 с.
11. Виноград О.В. Основи службової кінології /О.В. Виноград. - Хмельницький : Меркьюрі-Поділля, 2011. - 192 с.
12. Виноград О.В. Педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців-кінологів у процесі навчання: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук: спец. 20.02.02 «Військова педагогіка та психологія» / О.В. Виноград. - Хмельницький, 2001. - 20 с.
13. Виноград О.В. Педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців у процесі навчання у школі кінологів: дис. ... кандидата пед. наук: спец. 20.02.02 "військова педагогіка та психологія" / О. В. Виноград; Акад. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. - Хмельницький, 2000. - 226 с.
14. Виноград О.В., Дворнічена І.М. Особливості формування спеціальних знань інспекторів-кінологів при здійсненні державної митної справи // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2014. - Випуск 4.
15. Войцещук А.Д. Залучення кінологічних команд та скануючі систем до процедур митного контролю для попередження ризиків митного простору країни // Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». - Випуск 11. - 2017.
16. Гайдук С. В. Основи дресирування, гігієни та годівлі службових собак: навч. посіб. / С. В. Гайдук. - Київ: 2017. - 176 с.

17. Гайдук С. В. Перспективи застосування кіно-логічних команд Державної фіскальної служби України у боротьбі із незаконним переміщенням об'єктів дикої природи / С. В. Гайдук // Кінологічне забезпечення Державної фіскальної служби України: монографія. - Хмельницький: ФОП Мельник А. А., 2015. - 348 с. - С. 145-166.
18. Дем'янюк Ю.А. Забезпечення готовності науково-педагогічного складу до формування проєктувальних умінь у майбутніх офіцерів-прикордонників // Вісник Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького - 2012. - № 4.
19. Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби України // Аналіз роботи кінологічних підрозділів та ефективність використання кінологічних команд митниць за результатами роботи 7 місяців 2023 року.
20. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дисс. на соискание научной степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 "общая педагогика, история педагогики и образования" / К.М.Дурай-Новакова. - М., 1983. - 32 с.
21. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И.Дьяченко. - Минск: БГУ, 1976. - 175 с.
22. Ковальчук І. С. Актуальні проблеми функціонування і реорганізації правоохоронної системи України / І. С. Ковальчук // Митна справа. – 2013. – Ч. 2. – Кн. 2. – № 5. – С. 249–254.
23. Корнійчук О.О., Гайдук С. В. Професійна підготовка кінологічних команд митних органів митного союзу РФ, РБ і РК // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2014. - Випуск 4.
24. Корнійчук Ю.Г. Структура готовності майбутніх офіцерів до організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби / Ю.Г.Корнійчук // Україна наукова: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. - Миколаїв: НУК, 2011. - С. 96-97.

25. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n4148>
26. Мордюшенко С. М. Специфіка та психологічні особливості діяльності кінологічної служби // Вісник Національного університету оборони України. - №1 (32). – 2013. – С. 245-251.
27. Наказ Міністерства фінансів України № 1147 від 15.12.2015 р. «Про кінологічне забезпечення в Державній фіскальній службі України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1664-15/page2>
28. Наказ МНС України від 30.11.2006 р. № 761 «Про заходи щодо організації діяльності Кінологічної служби МНС України». - К.: МНС України, 2006. - 11 с.
29. Настанова з організації діяльності кінологічних підрозділів органів внутрішніх справ України» [Електронний ресурс] Настанова [затверджена наказом МВС України від 20.07.2012 р. № 640]. - Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-nastanovi-z-organizaciyi-dijalnosti-kinol-doc120357.html>
30. Потушинська О.П., Жданова В.П. Характеристика кінологічного забезпечення окремих правоохоронних органів України // Юридичний науковий електронний журнал. – №4. – 2014. - С.141-146.
31. Про державний захист суддів, працівників апарату суду і працівників правоохоронних органів [Електронний ресурс] : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>. – 3і змінами ; ост. ред. від 28 січня 2014 р.
32. Про Державну прикордонну службу України [Електронний ресурс] : Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/661-15>. – 3і змінами ; ост. ред. від 4 липня 2013 р.
33. Про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях [Електронний ресурс]. - наказ [виданий

Національною академією внутрішніх справ України 12 грудня 2012 р. № 774]. – Режим доступу: http://www.naiau.kiev.ua/files/kafedru/ad/pro_dii_pracivnuk.pdf

34. Про затвердження Настанови з організації діяльності кінологічних підрозділів органів внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 лип. 2012 р. № 640 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS380.html.

35. Про затвердження Положення про Департамент охорони державного кордону Адміністрації Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс]. - наказ [виданий Адміністрацією Державної прикордонної служби України 16 квітня 2011 р. № 245]. - Режим доступу: http://dpsu.gov.ua/ua/static_page/106.htm.

36. Про затвердження Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів та Положення про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Міндоходів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства доходів і зборів України від 29 травня 2013 р. № 133. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/pro-minrd-ukraini/struktura-/spetsializovan-departament-ta-org/spetsializovana-laboratoriya-z-pitan-e/diyalnist/normativna-baza-sled-/62789.html>

37. Про затвердження Положення про кінологічне забезпечення територіальних органів Міністерства доходів і зборів України : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України від 08.07.2014 № 396]

38. Про затвердження Порядку організації використання службових собак у митних органах [Електронний ресурс]. - наказ [виданий Держмитслужбою України 06 квітня 2004 р. № 86]. - Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.18685.0>.

39. Про кінологічну службу Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. Положення [затверджене Міністерством внутрішніх справ України від 7 листопада 2003 року № 1326].

40. Про міліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 20 грудня 1990 р. № 565-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/565-12>. – Зі змінами ; ост. ред. від 28 січня 2014 р.
41. Про організацію підвищення рівня професійної компетентності працівників органів доходів і зборів у 2014 році : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України від 21.03.2014 № 189]
42. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс]: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>. – Зі змінами ; ост. ред. від 18 травня 2013 р.
43. Про прикордонний контроль [Електронний ресурс] : Закон України від 5 листопада 2009 р. № 1710-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1710-17>. – Зі змінами ; ост. ред. від 4 липня 2013 р.
44. Про прикордонний контроль [Електронний ресурс], - закон [прийнятий Верх. Радою Укр. 05листопада.2009 р. № 1710-VI]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1710-17>.
45. Про Службу безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>. – Зі змінами ; ост. ред. від 28 січня 2014 р.
46. Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ від 06.08.2014 № 311]. - Режим доступу : <http://xn--h1adc2i.xn~j1amh/documents/km/080814-3.html>
47. Про функціональні повноваження структурних підрозділів Міністерства доходів і зборів : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України від 14.06.2013 № 170]
48. Романишина Л.М. Становлення і розвиток кінологічної служби України // Молодий вчений. - № 9 (36). - 2016. – С. 292-298.

49. Романишина, Л.М., Богданюк, О.Д. Роль викладача у формуванні готовності майбутніх кінологів до службової діяльності // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. - 36. статей: Вип. 11. Ч.1. - Ялта: РВВ КГУ, 2006. - С. 48-54.
50. Селюков В.С. Особливості здійснення патрулювання зі службовими собаками. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. №1. Том 2. С. 110-117
51. Селюков В.С. Періодизація виникнення та розвитку службової кінології. *Підготовка поліцейських в умовах реформування МВС України: Збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 29 травня 2020 р.). С. 45-46.
52. Серховець С.В. Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів // Педагогічні науки. - № 1(70). - 2014. – С. 147-156.
53. Сидорович О., Гуцул І., Кривицький В. Кінологічне забезпечення діяльності митних органів України. *Податки і фінансова політика*. 2020. № 1 С. 66-77
54. Сластенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В.А.Сластенин. - М.: Педагогика, 1976. - 120 с.
55. Технічні засоби митного контролю: навч. посіб. / За заг. ред. А. Д. Войцещука. - Хмельницький: ПАВФ «ІНТРАДА», 2012. - 297 с.
56. Хома В. О. Теоретичні та організаційно-правові засади реформування системи правоохоронних органів України / В. О. Хома // Митна безпека. – 2013. – № 1. – С. 111–116.
57. Seliukov V. General principles of cynological support of law enforcement activity. *Sciences of Europe*. VOL 5, No 53 (2020). P. 39-43
58. Standard NATO AMedP-8.4 Ed.: B URL: <https://nso.nato.int/nso/nsdd/apdetails.html?APNo=2048&LA=EN>
59. Statutes of the FCI. URL: <http://www.fci.be/medias/FCI-REG-STA-en-10585.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток 1. Склад кінологічної команди

Додаток 2. Основні вимоги до інспектора-кінолога

Додаток 3. Основні критерії відбору собак

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ СОБАК

вік від 8 до 18 місяців

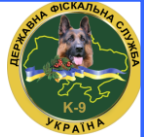
природжене прагнення до гри та здобуття предмета

розвинута нюхово-пошукова реакція поведінки

адекватна реакція на сильні звукові та світлові зовнішні подразники

соціальна поведінка

позитивна поведінка у навколишньому середовищі

Додаток 4. Спеціальна підготовка кінологічних команд

СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА КІНОЛОГІЧНИХ КОМАНД

✓ Наркотичні засоби та психотропні речовини

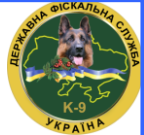
✓ Зброя та набой

✓ Грошові банкноти

✓ Тютюнові вироби

✓ Предмети CITES

✓ Бурштин

Додаток 5. Підготовка кінологічних команд

Додаток 6. Породи собак, які використовуються в кінології

